

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı BİR EL KOYMA ÖYKÜSÜ

Armenian Children's Camp of Tuzla A STORY OF SEIZURE

Հայ Մանուկներու Թուզլայի Գամփը՝ Գրաւման Պատմութիւն Մը

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
1986
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı

Armenian Children's Camp of Tuzla

Հայ Մանուկներու Թուզլայի Գամփը՝

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı

Bir el koyma öyküsü

Armenian Children's Camp of Tuzla

A story of seizure

Հայ Մանուկներու Թուզլայի Գամփը՝

Գրաւման Պատմութիւն Մը

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
1986
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION

Bu çalışma 14-22 Aralık 1996 tarihleri arasında İstanbul'da açtığımız aynı adlı serginin kitaplaştırılmış halidir. Serginin hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen Tuzla Kampı'nın eski sakinlerine şükran borçluyuz. Ayrıca çalışmamızın bir kitap halinde kalıcılaşmasında emeği geçen dostlarımıza teşekkür ederiz.

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi
Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon

This book consists of the text and the photographs of an exhibition we organised on 14-22nd December 1996 in İstanbul. We are grateful to our friends, once the inhabitants of the Tuzla Armenian Children's Camp, for their valuable help without which we would be unable to realize this project. We would also like to thank all others who helped us in various ways in turning our exhibition into a book, into a lasting piece of work.

Human Rights Association İstanbul Branch
The Committee Against Racism and Discrimination

Այս աշխատութիւնը գիրքի ձեւով ամփոփումն է նոյնանուն ցուցահանդէսին զոր բացած էինք 14-22 Դեկտեմբեր 1996ին Սրանպոլի մէջ: Երախտապարտ ենք Թուզլայի Կազդուրման Կայանի նախկին բնակիչներուն որոնք չզլացան իրենց աջակցութիւնը ցուցահանդէսին պատրաստութեան: Շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ մեր այն բարեկամներուն, որոնք օժանդակեցին այս գրքոյկին իրականացման:

Մարդկային Իրաւունքներու Միութիւն
Ցեղապաշտութեան եւ Խտրականութեան դէմ Յանձնախումբ

İHD İnsan Hakları İçin Basın Yayın Organizasyon İktisadi İşletmesi
Tunalı Hilmi Caddesi, No. 104/4
Kavaklıdere-Ankara
Tel: (0312) 466 49 13-14, 466 37 51
e-mail: posta@ihd.org.tr

Kitap tasarımı Book design Գիրքի Պատրաստութիւն՝ Ersu Pekin Էրսու Բեքին
Baskı Printing Տպագրութիւն՝ Me-Pa Medya Pazarlama A.Ş. Մեբա

ISBN 975-7090-04-2
İstanbul 2000

Önsöz

Bu kitapta anlatılan içler acısı hikâye hepimizin utancı olmalı. Türkiye'de bu utancı duyacak milyonlarca iyi insan var, ama benzeri pek çok olayda olduğu gibi onlar da habersizlikten, sessizlikten, yasaklamalar ve bilgizlikten seslerini çıkarmayacaklar. Böylece çok açık bir hukuk hilesi ve bir haksızlıkla, son yirmi yıldır sürmekte olan bir siyaset, azınlık vakıflarının mallarına el koyma siyaseti, geçmişimizdeki pek çok utanç gibi, sessizce onaylanacak, sessizce geçiştirilecek. Bu kitabın sonunda el konulan bu tür vakıf mallarının uzun ve iç parçalayıcı bir listesi var. Belli ki, devletimiz, bizim adımıza tamı tamına bizim gibi Türk vatandaşı olan bazılarını "ikinci sınıf vatandaş" ya da "muhtemel düşman" ilan ediyor ve göstere göstere mülklerine, bağlarına, bahçelerine, dükkânlarına, evlerine ve kiliselerine el koyuyor. Bunun arkasında Türkleştirme denilen bir siyaset yatıyor. Bu siyaset adına eskiden gururla, bağırıp ilan edilerek yapılan şeylerden

Preface

The heart-wrenching story told in this book should cover all of us with shame. There are millions of fine people in Turkey, capable of feeling this shame, but as was the case in many similar events in the past, they too will not raise their voices because of lack of information, because of mutism, because of bans and because of ignorance. And in this way, with an undisguised judicial ruse and an act of injustice, a policy which has been waged for the last twenty years, the policy of laying hands on the belongings of minority foundations, will be silenty acknowledged, silently dismissed, just like so many other shameful events in our past. There is a long and devastating list of these seized belongings of such foundations at the end of this book. Our state, acting on our behalf, clearly declares certain Turkish citizens who are wholly entitled to this status like all of us, to be "second class citizens" or "potential enemies", and ostentatiously lays hands on their property, their vineyards, their gardens, their shops, their houses and their churches.

Յառաջաբան

Այն ինչ որ սրտաճմլիկ կերպով կը պատմուի այս գրքին մէջ, պէտք է որ ամօթը համարուի մեր բոլորին: Թուրքիոյ մէջ կան միլիոնաւոր բարեմիտ մարդիկ, որոնք պիտի զգան այդ ամօթը, բայց ինչպէս պատահած է նման բազմաթիւ պարագաներու, անոնք ալ լուռ պիտի մնան՝ անտեղեակ ըլլալու, արգելքներու եւ տգիտութեան պատճառաւ: Այսպէս, այնքան բացորոշ եւ ակներեւ իրաւական խարդախութեամբ եւ անիրաւութեամբ, վերջին քսանամեակի ընթացքին հետապնդուած քաղաքականութիւն մը՝ փոքրամասնութեանց վազքֆներու կալուածները բռնագրաւելու քաղաքականութիւնը լուռ կերպով պիտի հաստատուի, անձայն կերպով աննկատ պիտի անցնի, ինչպէս անցեալի մեր բազմաթիւ ամօթալի արարքները: Այս հատորին վերջաւորութեան, բռնագրաւուած վազքֆներու անշարժ կալուածներուն, երկար ու սրտաճմլիկ մէկ ցուցակը ներկայացուած է: Յայտնի կ'ըլլայ, որ մեր պետութիւնը, մեր անունով՝ ճիշդ ու ճիշդ իրաւահաւասար նկատուած կարգ մը անձերը իբրեւ «երկրորդ կարգի հայրենակից» կամ ալ իբրեւ «հաւանական թշնամի» կը հռչակէ եւ բռնագրաւումով տէր կը դառնայ անոնց ինչքերուն, կալուածներուն, այգիներուն, պարտէզներուն, խանութներուն, տուներուն եւ եկեղեցիներուն:
Բոլոր ասոնց եւրին՝ Թրքացնել կոչուած քաղաքականութիւն մը կայ թաքնուած: Այս քաղաքականութեան անունով, այն ինչ որ անցեալին հպարտութեամբ եւ բարձրաձայն յայտարարելով կը գործադրուէին, այսօր պետութիւնն անգամ այնքան մեծ պատիւ մը չի

bugün devletin kendisi bile çok fazla şeref duyamadığı için her şey saman altından su yürütmek havasıyla, sessizce yapılıyor. Ben Türk olmaktan son derece memnunum, ama devletin Türklük ve Türkleştirme adına yaptığı şeylerden utanç duyuyorum. Bu acımasız Türkleştirme siyasetinin Türkiye'yi manevi ve vicdani olarak fakirleştirdiğine ve bizleri dünyada azınlıklarına kötü davranan, hukuksuz ve itibarı düşük bir devletin vatandaşları olarak küçük düşürdüğüne inanıyorum. Sorun herkesi zorla, döve döve dilini yasaklayarak, hileyle malına mülküne el koyarak bize benzetmek değil, bize benzemeyen insanlarla birlikte adalet içinde kardeşçe yaşayabilmek...
Bu kitapta anlatılan, fotoğraflarla gösterilen, Ermenilerin emeği ve çilesi, zaten hepimizin fazlasıyla birbirimize benzediğini gösteriyor.

Orhan Pamuk
Eylül 2000

The underlying factor here is a policy defined as Turkification. The acts boastingly and clamorously carried out in the past in the name of this policy have now become events that even the state is not very proud of , and this is why, today, such practices are is being carried out in an underhand manner, in silence. I am quite happy being a Turk, but I am ashamed of the things the state does in the name of being Turkish and of Turkification. I believe that this ruthless policy of Turkification is impoverishing Turkey morally and weighing on her conscience, that it is humiliating us before the whole world as the citizens of a state which mistreats its minorities, a discredited state of non-law. The thing to do is not to force everyone to be like ourselves by coercion, by giving them a beating, by banning their language and by fraudulently laying hands on their property, but rather to live together in justice and in brotherhood with people who do not resemble us... The efforts and pains of the Armenians told in this book and shown in the photographs, demonstrate clearly to what an extent we resemble one another anyway.

Orhan Pamuk
September 2000

զգար եւ այդ իսկ պատճառաւ ընդհանրապէս ամէն ինչ կը կատարուի յարդին տակէն, անձայն եւ անշշուկ: Ես, անձնապէս չափազանց գոհ եմ Թուրք մը ըլլալու իմ ինքնութեամբ, բայց Թրքութեան եւ Թրքացնելու անունով պետութեան կողմէ կատարուածներուն համար ամօթահար եմ: Թրքացնելու այս անողոք քաղաքականութիւնը Թուրքիան կ'ենթարկէ բարոյական ու խղճմտանքի տեսակէտով աղքատացման եւ մեզի համար յաչս աշխարհի կը պատրաստէ այնպիսի երեւոյթ մը, որ կը բնորոշուի իբրեւ փոքրամասնութեանց հանդէպ յոռի վերաբերում ցոյց տուող, անարդար պետութիւն մը, որ իր վարկն ալ կորսնցուցած է, հայրենակիցներու վարկին եւ արժանապատուութեան հետ. ես անձնապէս համոզուած եմ ասոր: Հարցը, բռնութեամբ, լեզուն գործածելէ արգիլելով, խարդաւանանքով անոնց ինչքերը բռնագրաւելով, այդ տարրերը մեզի նմանցնելու պարագայ մը չէ. այլ՝ մեզի չնմանող մարդոց հետ միասնաբար եւ եղբայրօրէն ապրիլն է արդար պայմաններու տակ...: Ինչ որ կը պատմուի այս գրքոյկին մէջ ու ցոյց կը տրուի լուսանկարներով, Հայոց վաստակն ու տառապանքը, ցոյց կու տան թէ արդէն որքա՛ն կը նմանինք, եւ աւելիովը, մենք բոլորով իրարու:

Օրհան Փամուք
Սեպտեմբեր 2000

Sunuş

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'nın öyküsü, tümüyle yasal yollardan elde edilen bir araziye ve o arazi üzerinde bin bir emekle yaratılan kamp tesislerine "kitabına uydurularak" el konulmasının öyküsüdür. Kamp, azınlık vakıflarının aynı yolla el konulan binlerce taşınmazından yalnızca birisidir.
Kitabımız, İHD İstanbul Şubesi, Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon'un 14-22 Aralık 1996 tarihleri arasında İstanbul'da ve 31 Mayıs-5 Haziran 1997 tarihlerinde Ankara'da, aynı başlık altında düzenlediği serginin fotoğraf ve metinlerinden oluşturuldu.
Sergiyi açarken, uzun süredir uygulanan, ancak yeni yeni ve çok sınırlı ölçekte kamuoyuna yansıyan bir devlet politikasının belirgin bir örneğini, fotoğraflarla ve tanıkların ağzından, doğrudan izleyicilere sunmayı amaçladık.
Tıpkı diğer el konulan azınlık vakıf malları gibi, Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'nın da başına gelenler, mülk edinme hakkının, 1923 Lozan Antlaşması'yla "azınlık" statüsü

Prologue

The Tuzla Armenian Children's Camp tells a story of confiscation, the supposedly legitimized seizure of a legally acquired plot of land and of the camp facilities built on it through long and loving labour.
This is just one story among countless similar cases – thousands of real estate properties once owned by minority foundations and subsequently confiscated by the Turkish state thanks to the same legal loophole.
This book brings together the photographs and text of an exhibition Human Rights Association's Committee Against Racism and Discrimination held in 14-22 December 1996 in İstanbul, and May 31-June 5 1997 in Ankara.
Through the pictures and the testimony of first-hand witnesses of a spesific case, the exhibition aimed to spotlight a long-established state policy that is only recently coming into public attention.
The 1923 Lausanne Treaty defined an ethnic minority status for Turkey's Armenian, Greek and Jewish communities. But The Tuzla Armenian Children's Camp, along with untold

Ներածական

Թուզլայի Հայ Մանուկներու Ճամբարին (գամփ) պատմութիւնը, ամբողջովին օրինաւոր միջոցներով ձեռք բերուած հողամասի մը եւ այդ հողամասին վրայ մեծ զոհողութիւններով սրեղծուած ճամբարի մը եւ զեւրեղումներուն «դարձդարձիկ ու կողմնակի միջոցներով գրաւման» պատմութիւնն է: Գամփը, փոքրամասնութեանց վագրֆներու, նոյն ձեւով բռնագրաւուած անհամար կալուածներէն մէկն է միայն:
Մեր գիրքը, Մարդկային Իրաւունքներու Միութեան Իսթանպուլի Մասնաճիւղէն, Ցեղապաշտութեան եւ Խտրականութեան Դէմ Պայքարի Յանձնախումբին կողմէ 14-22 Դեկտեմբեր 1996ին Իսթանպուլի եւ 31 Մայիս-5 Յունիս 1997ին Անգարայի մէջ նոյն անունին տակ կազմակերպուած ցուցահանդէսին լուսանկարներովը եւ գրութիւններովը պատրաստուած է:
Ցուցահանդէսին նպատակն էր լուսանկարներով եւ ականատեսներու վկայութեամբ յայտնաբերել պետական քաղաքականութիւն մը, որ սակայն վերջերս միայն եւ սահմանափակ ծաւալով հազիւ հանրային կարծիքին մօտ արձագանգ գտնելու կարելիութիւնը ունեցած է: Ճիշդ միւս փոքրամասնական վագրֆներու բռնագրաւուած սրացուածքներուն նման, Թուզլայի Հայ Մանուկներու Ճամբարին պատահածներն ալ, կալուածի տէր դառնալու իրաւունքին, 1923 թուականին Լօզանի Համաձայնագրով «փոքրամասնութիւն» կոչուելու իրավիճակին ճանաչումով, հայ, յոյն եւ հրեայ համայնքներու պատկանող վագրֆներուն համար ընդունուած

tanınan Ermeni, Rum ve Yahudi cemaati vakıflarına tanınmamasından ibarettir. Bu olay, temel hak ve özgürlüklerin uygulanmasında azınlıklar aleyhine ayrımcılık yapılmasıdır ve Lozan Antlaşması hükümlerinin açıkça ihlalidir.
Bu uygulamanın gerisinde, Türkiye'de yaşayan azınlıkların varlıklarına zaman içinde son verme, Türkiye'yi Türkleştirme politikası yatıyor. Çünkü, bir azınlık cemaatinin bireyi kendi cemaatinin vakfına malını hibe edemeyecekse, vakıflar cemaat yararına faaliyet göstermek amacıyla mülk edinemeyecekse, azınlıklarda geleceklerini bu topraklarda görmeme duygusu yeşerecek, "buralardan gitme" duygusu pekişecektir. Azınlık cemaatlerinin toplumsal, kültürel, dinsel ve eğitsel kurumlarını yöneten vakıfların ekonomik can damarları kurutulduğunda, azınlıkların bir toplum olarak varlıklarını sürdürmelerinin olanakları ortadan kalkacaktır.
Türkiye'yi azınlıklardan acımasızca temizleme siyasetinin arkasında İttihat ve Terakki'nin Türkleştirme politikası var. Bu siyaset "genç" Cumhuriyet tarafından da devralındı. Tek parti döneminde, iktidardaki CHP'nin hazırladığı Azınlıklar

other seized properties, stands as bitter proof that the foundations of these minorities are being denied the right of acquiring property. The story represents a blatant discrimination against minorities in the exercise of fundamental rights and freedoms, not to mention a gross violation of the provisions of the Lausanne Treaty.
Behind it all is a long term policy of "Turkifying" the country. For, depriving minority members of the chance of donating or bequeathing property to foundations of their communities and prohibiting foundations from acquiring property to better serve community needs effectively means robbing minorities of a stake in this country, forcing them to seek a future in foreign lands. Foundations play a very important part in the livelihood of Turkey's religious minorities, providing community care to the needy, and funding the upkeep and maintenance of educational and religious institutions. Disabling them economically constitutes a fatal blow to the very existence of coherent communities.
The Union and Progress Committee's "Turkification Policy" was inherited by the young Republic. The Minorities Report drawn by the ruling Republican People's Party during the single party regime declares that the party goal

իրաւունքներուն մերժումն է: Այս իրողութիւնը, հիմնական իրաւունքներու եւ ազատութիւններու կիրարկման մէջ փոքրամասնութիւններու ի վնաս խտրականութեան մը գործադրութիւնն է, ինչ որ ներհակ է Լօզանի Համաձայնագրին տրամադրութիւններուն, բացէիբաց:
Այս կիրարկումներուն եղին, Թուրքիոյ մէջ ապրող փոքրամասնութիւններուն գոյութեան՝ ժամանակով եւ աստիճանականօրէն վերջ տալու եւ Թուրքիան թրքականացնելու նպատակը կայ թաքնուած:
Որովհետեւ, փոքրամասնութեան պատկանող համայնքի մը անդամներէն մէկը եթէ իր սպացուածքը պիտի չկարենայ իր համայնքին վազքֆներէն մէկուն նուիրել եւ այդ վազքֆներն ալ եթէ իրենց առաքելութիւնը կիրարկելու եւ ծառայելու համար պիտի չկարենան կալուածներու տէր դառնալ, ափիկա փոքրամասնութիւններու մէջ պիտի սերմանէ «թողուլ ու երթալու» զգացումը, իրենց մօտ արթնցնելով ապագայի վերաբերեալ անվստահութիւն՝ այս հողերուն վրայ: Բացասական, փոքրամասնական համայնքներու հաւաքական, մշակութային, կրօնական եւ կրթական հաստատութիւններու վարչութիւններուն տնտեսական եկամուտի աղբիւրները եթէ ցամքին, տրուած հաւաքականութիւնը զրկուած կը մնայ գոյատեւելու միջոցներէն:
Թուրքիան փոքրամասնութիւններէ մաքրագործելու քաղաքականութիւնը կը յենու Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի թրքացնելու քաղաքականութեան, որ որդեգրուեցաւ նաեւ «երիտասարդ» Հանրապետութեան կողմէ: Միակ կուսակցութեամբ ղեկավարութեան շրջանին իշխանութեան գլուխ գտնուող Հալք Կուսակցութեան կողմէ պատրաստուած Փոքրամասնութիւններու Տեղեկագիրին նպատակակէտն էր «սրեղծել միակ լեզու մը խօսող, մշակոյթով ու

Raporu'nda hedefin "Tek dil konuşan; kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı bulunan yurttaşlardan mürekkep siyasi ve içtimai bir bütün meydana getirmek; yani vatan içinde anadili tek, ülküsü tek bir millet yaratmak,"[1] olduğu belirtiliyordu.

Resmi tarihin yok saydığı, unutturmaya çalıştığı birçok olay bu politikanın birer parçasıdır. Yahudilerin kitle halinde göç etmesine yol açan 1934 Trakya olayları, 60 yaşında ihtiyarlar dahil askerliğini yapmış gayrimüslim erkeklerin ikinci kez silah altına alınıp ağır işlerde çalıştırıldığı 1941 "20 kur'a ihtiyatlar" olayı, ekonomik hayatın Türkleştirilmesini amaçlayan 1942 Varlık Vergisi, bir pogrom niteliğindeki 1955 6-7 Eylül olayları, 1964 yılında 12 bin Rumun anayurtlarından kovulması, hep aynı politikanın hayata geçirilmesinden ibarettir.

Azınlık vakıflarının taşınmaz mallarının ellerinden alınması da, bu zincirin, 20 yıldır süren en son halkalarından biridir.

Bu zincirin halkalarının her birinin ardında tek tek insan yaşamları gizli. Tarih, yalnızca topluca yaşanıp kayıtlara geçmiş olaylar, yer adları ve rakamlardan ibaret değil. Tarih, bireylerin yaşadığı özel

is to "create a political and social whole constituent of citizens who share a single language, who belong within a unified culture and ethos; to create, that is, a nation with a single native tongue and a single ethos on this land."[1]

This policy has given rise to too many tragedies currently ignored or covered up by official history. The 1934 Thrace outbreaks that resulted in a mass exodus of the Jewish population, the 1941 "20 Class Auxiliary Conscripts" episode where nonmoslem males as old as 60 including those who had already done their military service were conscripted and dispatched to heavy labor, the 1942 Wealth Tax aimed at Turkifying the economy, the 6-7 September 1955 incidents with all the makings of a pogrom, the 1964 deportation during which 12 thousand Turkish Greeks were driven out of their homeland are all the fitful machinations of the same underlying course of action.

And the seizure of the real estate assets of minority foundations that has been going on for 20 years now is but one of the most recent links in this chain of oppression.

Each link in this chain represents untold individual lives. For history is not made up of recorded public events, place

գաղափարաբանութեամբ սերտօրէն իրարու կապուած հայրենակիցներէ բաղկացած, քաղաքական եւ ընկերային ամբողջութիւն մը, այսինքն՝ նոյն հայրենիքին մէջ միեւնոյն լեզուով խօսող միակ գաղափարաբանութեան մը ծառայող, միակ մայրենի լեզու մը գործածող ազգ մը երեւան բերել»:[1]

Պաշտօնական պատմութիւնը գոյութիւնը կ'անտեսէ, մոռցնելու կը ջանայ բազմաթիւ դէպքեր ու պարագաներ, որոնք այս քաղաքականութեան մէկմէկ մասը կը կազմեն: 1934ին Թրակիոյ դէպքերը, որոնք հրեաներու զանգուածային գաղթին պատճառ հանդիսացան 1941ին «20 դասակարգի պահեստի զինուորութեան» պարագան, որով վաթսունը անց ծերունի ոչ-իսլամ այրերն իսկ երկրորդ անգամ զինուորագրուեցան եւ ծանր պայմաններով աշխատանքի պարտադրուեցան. երկրին տնտեսութիւնը թրքացնելու նպատակաւ 1942ին հաստատուած Ունեւորութեան Տուրքը, 1955ին «փոկրոմ»ային հանգամանք ունեցող 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը, 1964ին՝ 12 հազար յոյներու մայր հայրենիքէն արտաքսումը՝ բոլոր ասոնք իրագործումներն են այդ նոյն քաղաքականութեան:

Ահաւասիկ, փոքրամասնութիւններու վազքֆներուն պատկանող կալուածներու բռնագրաւումն ալ վերջին օղակներէն մէկն է այս շղթային, եւ կը կիրարկուի քսան տարիէ ի վեր:

Այս շղթային իւրաքանչիւր օղակին տակին մի առ մի մարդկային ապրումներ կան թաքնուած: Պատմութիւնը, միմիայն հաւաքականօրէն ապրուած եւ արձանագրուած դէպքերէ, փեղանուններէ թուանշաններէ չի բաղկանար: Պատմութիւնը, անհատներու կողմէ ապրուած անձնական կեանքերու համադրութիւն մըն է:

1934ի «Թրակիոյ դէպքերը», չեղեալ համարուած՝

tarihlerin bir toplamı. Resmi tarihin yok saydığı, sivil tarihçilerin hemen hemen hiç söz etmediği "1934 Trakya olayları", 3 Temmuz 1934 akşamı saat 21:30'da, evi bir grup lise öğrencisi tarafından taşlanmaya başlanan, halk ve silahsız askerlerin de katıldığı bu grup tarafından kapısı kırılıp evi yağmalanan, sokaklarda başka Yahudilerin bıçaklandığına, dövüldüğüne, kadınlara tecavüz edildiğine tanık olan Aaron Samuel Kazes'in[2] kişisel tarihidir aynı zamanda.

Askere alınan ancak eline silah verilmeyen, ekmek ve 250 gr zeytinden ibaret kumanya ile 18 metrekare hacimli yük vagonlarına kırk kişi bindirilerek, nereye gittiklerini bilmeden, taş kıracakları, yol yapacakları illere sevkedilenler arasında yer alan Nikola oğlu kör Teohari ile zihinsel engelli Arslan Yorgo'nun yaşadıklarıdır, "Yirmi Sınıf Ihtiyatlar" olayı.[3]

Varlık Vergisi, 20 Sınıf İhtiyatlar kapsamında askere alınıp, döndükten sonra Türk patronlarının yanında müstahdem olarak çalışmaya başlayan, Rum çalışma arkadaşıyla birlikte 75 lira maaşa karşılık 500 lira vergi tahakkuk ettirilen, oysa patronlarının bir

names and figures alone. History is the sum of the private histories of individuals.

The '1934 Thrace outbreaks' ignored by official history and largely neglected by independent historians is in part the personal history of Aaron Samuel Kazes[2] whose house was first stoned by a group of high school students in July 3, 1934, at 21.30, whose door was subsequently broken down and the house ransacked by civilians and unarmed soldiers that joined the initial attackers, who witnessed the other Jews being stabbed or beaten in the streets and the raping of women.

The "20 Class Auxiliary Conscripts"[3] episode was personally experienced by blind Teohari the son of Nikola, and by the mentally-retarded Arslan Yorgo, who were conscripted but never issued guns, who were only handed a loaf of bread and 250 gr.s of olives, put on a freight car in groups of forties and, not even told of their destination, dispatched to far away towns to work in quarries.

The Wealth Tax is the story of Hagop Ayvaz who was conscripted with the 20 Class Auxiliary Conscripts, returned to İstanbul and found a job as an orderly, and then found out that the state demanded no less than 500 liras of tax from him and from his Turkish

պաշտօնական պատմութեան կողմէ եւ ոչ ալ արժանացած՝ պատմաբաններու յիշատակութեան, կը սպանայ նաեւ անձնական պատմութեան բնոյթ՝ Ահարոն Սամուէլ Գազէսի պարագային երբ 3 Յուլիս 1934ին իրիկուան ժամը 21.30ին, իր տունը քարկոծել կը սկսին խումբ մը լիսէականներ, երբ ժողովուրդին ու անզէն զինուորներու մասնակցութեամբ դուռը խորտակելով ներս կը խուժեն եւ թալանի կու տան ամէն բան, երբ փողոցներու մէջ ուրիշ հրեաներ կը դաշունահարուին, կը խոշտանգուին, կիներ կը բռնաբարուին եւ ինք ականատես վկան կը դառնայ այդ բոլորին:[2]

Զինուորագրուող բայց առանց զէնքի, հաց եւ 250 կրամ ձիթապտուղէ բաղկացած պարէնով 18 մեթր քառակուսինոց բեռնափար վակոններու քառասուն հոգի խճողուած վիճակով իբրեւ թէ քար կոտրելու կամ ճամբայ շինելու համար երկրին այլազան շրջանները անծանօթ ուղղութիւններով փոխադրուողներէն՝ Նիքոլայի որդի կոյր Թէոխարիի եւ մտային անհաւասարակշիռ Ասլան Եորկոյի արածներն է «Քսան դասակարգ» զինուորագրութեան պատահարը:[3]

Ունեւորութեան փուրքը՝ պատմութիւնն է նաեւ Յակոբ Այվազի որ քսան դասակարգ զինուորագրումի շրջանէն վերադարձին թուրք փաթրոններուն մօտ իբրեւ պաշտօնեայ կը ծառայէ եւ յոյն ընկերոջը հետ՝ 75 լիրա ամսականին փոխարէն 500 լիրա փուրք վճարելու կը պարտադրուի, մինչ իրենց գործատիրոջ՝ ղրուշ մը իսկ փուրք չի սահմանուիր:[4]

Խարուլա Պ.ի պատմութիւնը մինն է այն հազարաւոր անձնական պատմութիւններէն որ թաքուն կը մնայ Յոյներու Պոլսէն վտարման եւրին. ան կը յիշէ Աթէնքի մէջ իրենց տան դիմացի կղզիին նայելով «Այդ տեղը Սկիւտա՛րն է, որքա՛ն լուսաւոր է...» ըսող իր հայրը, որ

kuruş vergilendirilmediğine tanık olan Hagop Ayvaz'ın öyküsüdür.[4] 1965'te 10 gün içinde, yanına yalnızca 20 lira ve 20 kilo kişisel eşya alarak Türkiye'yi terk etmesi istenen, işyerinde bir Türk çalışanın, "Oh, herkes evine gitsin de biz de rahat rahat yemek yiyelim" sözleriyle uğurlanan, babasının sık sık Atina'da evlerinin karşısındaki adaya bakarak "Orası Üsküdar mı? Ne çok ışık var" deyişini hâlâ hatırlayan Haroula B.'nin öyküsü, İstanbul'dan Rumların kovuluğunun ardında gizlenen binlerce özel tarihten biridir.[5]

Ve 1974'ten bu yana azınlık vakıflarının el konulan malları... Türkleştirme politikalarının hâlâ süregelen bu uzantısının ardında, tıpkı diğerleri gibi çok sayıda kişisel tarih yatıyor. Bu tarihin içinde, 1952 yılında sahibi olduğu Beyoğlu, Şehit Muhtar Mahallesi, İstiklal Caddesi adresindeki 10 pafta, 404 ada, 9 parsel sayı tapulu 7 katlı taşınmazını vasiyet yoluyla Surp Pırgiç Hastanesi'ne hibe eden ve 1954 yılında kimsesiz olarak vefat eden Haçik kızı Öjeni Dındes Roman da var. Öjeni Dındes Roman'ın son isteği, ölümünden sonra mal varlığının 166 yıldır hastalara şifa dağıtan, yaşlı, yoksul

Greek co-worker against their 150 lira monthly salaries while his Turkish bosses were not taxed a single penny.[4]

The tale of Haroula B. who was suddenly given notice in 1965 that she had to leave Turkey in 10 days maximum with no more than 20 liras and 20 kilos of personal belongings, who heard a Turkish colleague say "That's good, go where you belong so we can eat better" for parting words as she said goodbye to her job, and who can still remember her aged father squinting at the island seen from their new home in Athens and ask "Is that Scutari? Look at all those lights," is only one among thousands of personal histories woven together behind the forced eviction of Turkish Greeks from İstanbul.[5]

As for the real estate properties seized from minority foundations since 1974... This left- over extension of the Turkification policies has left as much a mark on personal histories as all the others. Within it is Öjeni Dindas Roman, Haçik's daughter, who bequeathed her legally owned seven-floor apartment building on İstiklal Street, Beyoğlu, to the Surp Pırgiç Hospital in 1952, and died without family or heirs in 1954. Roman's last wish was to support the foundation that manages

1965ին, տասը օրուան մէջ հեռը միմիայն 20 լիրա եւ 20 քիլօ անձնական ապրանք առնելով Թուրքիայէն բաժնուելու պարտադրուած էր եւ գործատեղիին մէջ Թուրք աշխատաւոր մը իրեն սապէս կ'ըսէր իբրեւ ողջերթի խօսք. «Ո՛հ, թող ամէն մարդ իր տունը երթայ, որպէսզի մենք ալ հոս սանկ հանգիստ ճաշ մը ուտենք»:[5]

...Եւ 1974էն ասդին փոքրամասնութիւններու պատկանող վագրֆներու կալուածներուն բռնագրաւումը... Թրքացնելու քաղաքականութեան իբրեւ շարունակութիւն բոլոր այս կիրարկումներու եզին, ճիշդ միւս պարագաներուն նման, անհամար անձնական ապրումներ կան սքողուած: Ասոնց մէջ կայ նաեւ պատմութիւնը Խաչիկի դուստր Էօժէնի Տնտես Րոմանին, որ Պէյօղլու Շէհիր Մուհթար թաղամասի Իսթիքլալ Պողոտայի վրայ գտնուող 10 «փաֆթա», 404 «ատա», 9 «փարսէլ» թիւով արձանագրուած եօթյարկանի կալուածը Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցին կը կտակէ 1952ին: Երբ վերոյիշեալը կը մահանայ առանց ժառանգորդ մը ձգելու՝ 1954 թուականին, համաձայն իր վերջին փափաքին, կալուածը կը փոխանցուի Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցին, որ 166 տարիներէ ի վեր հիւանդներուն դարման, ծերերուն եւ անդէրներուն, անկարներուն, ապաստան կ'ապահովէ: Բայց 47 տարիներ վերջ, շէնքը Պեպական Գանձին կողմէ բացուած դատի մը հետեւանքով կ'առնուի Հիւանդանոցի վագրֆին ձեռքէն:[6]

Ահաւասիկ Թուզլայի Հայ Մանուկներու Գամփին պատմութիւնն ալ պեպական քաղաքականութեան իբրեւ հետեւանք, պատմութեան անցնող արձանագրութիւն մըն է, եւ պարզ տեղեկութիւն մը ըլլալու սահմաններէն դուրս գալով, ցոյց կու տայ պատմութիւնը խումբ մը մանուկներու, նաեւ իբրեւ հետեւանք այդ քաղաքականութեան՝ անոնց

ve kimsesizlere bakan Surp Pırgiç Hastanesi'ne kalmasıydı. Ama 47 yıl sonra bina, Hazine'nin açtığı dava sonucunda, hastane vakfının elinden alındı.[6]
İşte Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'nın öyküsü de, devlet politikalarının sonuçlarını tarihe düşülen bir kayıt olmaktan çıkarıyor. Bu öykü bize küçük çocukların neler yaşadığını, bu politikalar sonucunda neler yitirdiklerini ve ne acılar çektiğini bütün canlılığıyla anlatıyor.
İnsanların etnik kökeni, dini inancı nedeniyle en temel haklarından nasıl yoksun bırakıldığı, tüm sonuçlarıyla birlikte bu sergi ve kitapla bir kere daha görülsün istedik.

İnsan Hakları Derneği
İstanbul Şubesi
Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon

---

1 Rıdvan Akar, "Bir Resmi Metin'den Planlı Türkleştirme Dönemi", *Birikim*, sayı 110 (Haziran 1998).
2 Rıfat N. Bali, "1934 Trakya Olayları-I", *Tarih ve Toplum*, sayı 186 (Haziran 1999).
3 Rıfat N. Bali, "II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Azınlıklar-I, 'Yirmi Kur'a İhtiyatlar' Olayı", *Tarih ve Toplum*, sayı 179 (Kasım 1998).
4 Yelda, *Azalırken*, Belge Yayınları, İstanbul, 1996, s. 86.
5 Hülya Demir-Rıdvan Akar, *İstanbul'un Son Sürgünleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s. 175.
6 *Agos*, sayı 153 (5 Mart 1999.

the Surp Pırgiç Hospital that has been providing treatment to the ill and care to the old, poor and needy for 166 years. But, 47 years after her will, the building was appropriated from the foundation following a lawsuit by the Treasury.[6]
And the story of the Tuzla Armenian Children's Camp is a true-life story that reminds us state policies are more than footnotes in history or impersonal facts, and allows us to see what a group of children had to go through, what they lost to these machinations.
With this book, we hope more people will get to know this individual history, more will grow aware of the human drama of how some persons can be deprived of fundamental rights because of their ethnicity or religion.

Human Rights Association
İstanbul Branch
The Committee Against Racism and Discrimination

---

1 Rıdvan Akar, "Bir Resmi Metin'den Planlı Türkleştirme Dönemi", *Birikim*, no. 110 (June 1998).
2 Rıfat N. Bali, "1934 Trakya Olayları-I", Tarih ve Toplum, no. 186 (June 1999).
3 Rıfat N. Bali, "II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Azınlıklar - I, 'Yirmi Kur'a İhtiyatlar' Olayı", *Tarih ve Toplum*, no. 179 (November 1998).
4 Yelda, *Azalırken*, Belge Yayınları, İstanbul, 1996, p. 86.
5 Hülya Demir-Rıdvan Akar, *İstanbul'un Son Sürgünleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, p. 175.
6 *Agos*, no. 153 (5 March 1999).

կորուստները, որոնց կենդանի պատկերը աչքերուն առջեւն է բոլորին:
Այս ցուցահանդէսով եւ գրքոյկով փափաքեցանք պարզել թէ մարդիկ ինչպէս կը զրկուին տարբական մարդկային իրաւունքներէն իսկ, իրենց ազգաբանական ծագումին, կրօնական հաւատքին պատճառաւ:

Մարդկային Իրաւունքներու Միութիւն
Իսթանպուլի Մասնաճիւղ
Ցեղապաշտութեան եւ Խտրականութեան Դէմ Յանձնախումբ

---

1 Ըրտվան Աքար, «Պիր Րէսմի Մէթինտէն Բլանլը Թիւրգլէշդիրմէ Տէօնէմի», Պիրիքիմ, թ.110 (Յունիս 1998):
2 Ըրֆաթ Ն. Պալի, «1934 Թրաքիա Օլայլարը -I», Թարիհ վէ Թօփլում, թ. 186 (Յունիս 1999):
3 Ըրֆաթ Ն. Պալի, «II. Տիւնեա Սավաշը Եըլլարընտա Թիւրքիյէտէ Ազընլըքլար -I, «Եիրմի Գուրա Իհդիյաթլար Օլայը», Թարիհ վէ Թօփլում, թ. 179, Նոյեմբեր 1998:
4 Եէլտա, «Պու Վաթանա Էմէղիմի Վէրմիշիմ..., Ազալըրքէն, Պէլկէ Տրափարկչութիւն, Իսթանպուլ, 1996, է. 86:
5 Հիւլյա Տէմիր - Ըրտվան Աքար, Իսթանպուլուն Սօն Սիւրկիւնլէրի, Իլէթիշիմ Տրափարակչութիւն, Իսթանպուլ, 1994, է. 175:
6 Ակօս, 5 Մարտ 1999, թ. 1:

Lozan Antlaşması'na göre

Madde 38: (...) Türk Hükümeti, doğum, milliyet, dil, ırk veya din ayırmaksızın Türkiye halkının hepsine hayat ve hürriyetlerinde tam ve üstün koruma sağlamayı taahhüt eder. (...)
Madde 42: (...) Türk Hükümeti söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve diğer dinsel kurumlara her türlü korumayı sağlamayı yükümlenir. Aynı azınlıkların bugünkü durumda Türkiye'de mevcut olan vakıflarına ve dini ve hayri kurumlarına her türlü kolaylık ve müsaade gösterilecek ve Türk Hükümeti yeni din ve hayır kurumlarının kurulması için bu gibi özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir. (...)

According to Lausanne Treaty

Article 38: (...) The Turkish Government undertakes to assure full and complete protection of life and liberty to all inhabitants of Turkey without distinction of birth, nationality, language, race or religion. (...)
Article 42: (...) The Turkish Government undertakes to grant full protection to the churches, synagogues, cemeteries, and other religious establishments of the above-mentioned minorities. All facilities and authorisation will be granted to the pious foundations, and to the religious and charitable institutions of the said minorities at present existing in Turkey, and the Turkish Government will not refuse to provide, for the formation of new religious and charitable institutions, the necessary facilities which are guaranteed to other private institutions of that nature. (...)

Լոզանի դաշնագրին համաձայն

Յօդուած 38. Թուրք կառավարութիւնը, առանց ծագումի, ազգութեան, լեզուի, ցեղի կամ կրօնքի խտրութեան, կ'որդեգրէ թէ կատարեալ ու բարձր պահպանիչն է համայն ժողովուրդին կենաց ու ազատութեան:
Յօդուած 42. Թուրք կառավարութիւնը կը սպանձնէ ամէն տեսակի պահպանումը՝ խնդրոյ առարկայ փոքրամասնութիւններուն պատկանող եկեղեցիներու, խաւրաներու, գերեզմաններու եւ այլ կրօնական հաստատութիւններու: Ամէն տեսակի դիւրութիւն եւ թոյլտուութիւն պիտի ցուցաբերուի սոյն փոքրամասնութիւններուն, ներկայ Թուրքիոյ մէջ գտնուող հիմնարկներուն եւ կրօնաբարեգործական հաստատութիւններուն: Թուրք կառավարութիւնը նոր կրօնական եւ բարեգործական հիմնարկներու հաստատման համար ապահովուած դիւրութիւնները երբեք պիտի չխնայէ:

İstanbul Gedikpaşa'da Ermeni Protestan Kilisesi. Anlatacağımız el koyma öyküsü burada başlıyor. 1950'li yıllarda Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi'nin en alt katı yetimhane olarak kullanılırdı. Genellikle Anadolu' dan gelen kimsesiz ya da yoksul Ermeni çocuklar için burası yatakhane olarak düzenlenmişti. Önceleri yetimhanede dört beş çocuk barınırken kısa sürede sayı altmışlara ulaştı.

The Armenian Protestant Church in Gedikpasa, Istanbul. This is the place where our story of seizure started. In the 50's the basement of the Church began to be used as a dormitory for the orphanage of the homeless or deprived Armenian children from the inland of Anatolia. The population of the orphanage soon rose from a handful to around sixty.

Իսթանպուլի
Կէտիկփաշա թաղին մէջ Հայ բողոքական եկեղեցին: Հոս է որ կը սկսի մեր նիւթը՝ գրաւման պատմութիւնը: 1950ական տարիներուն, Կէտիկփաշայի Հայ բողոքական եկեղեցւոյ մուտքի յարկը կ'օգտագործուէր իբրեւ որբանոց: Այս բաժինը ննջարան ըլլալով կահաւորուած էր, յատկապէս Անատոլուէն գաղթած որբ կամ աղքատ հայ մանուկներուն համար: Սկիզբը որբանոցէն կ'օգտուէին 4-5 տղաք, որոնց թիւը կարճ ժամանակի մէջ հասաւ 50-60ի:

ÇEVREMİZİ
ÇÖP ATMA

Gedikpaşa İncirdibi Ermeni Protestan İlkokulu (1950'li yıllarda).

Gedikpaşa İncirdibi Armenian Protestant Primary School (in 1950's).

Կէտիկփաշա
Ինճիրտիպիի հայ բողոքական նախակրթարանը (1950ական թուականներ):

Bu fotoğrafta gördüğünüz otoparkın yerinde o yıllarda bir ilkokul vardı: Gedikpaşa İncirdibi Protestan İlkokulu. Yetimhanede barınan çocuklar bu okulda eğitim görüyorlardı. Resimde neden bir okul değil de bir otopark gördüğünüze gelince, bu da başka bir el koyma öyküsü; şimdilik bir kenara bırakalım.

Here is a car park. Years ago there was a school in its place: The Gedikpaşa Incirdibi Protestant Primary School where the children of the above-mentioned orphanage were taught. The reason why there is a car park instead of the school now is another story, another story of seizure.

Այս լուսանկարին մէջ տեսնուող օթօփարքին տեղ ապենօք նախակրթարան մը կար, Ինճիրփիպիի բողոքական նախակրթարանը: Որբանոցի փղաքը, հոդ կ'ուսանէին: Իսկ նկարին մէջ ինչո՞ւ նախակրթարանի տեղ օթօփարք մը կը տեսնենք, այս ալ ուրիշ գրաւման պատմութիւն մըն է. առայժմ մէկ կողմ թողունք:

İncirdibi Protestan İlkokulu bahçesinde bir oyun anı. Arka planda görünen Tevfik Kut İlkokulu, o günden bugüne hâlâ Tevfik Kut İlkokulu.

Playtime in the garden of the Incirdibi Protestant Primary School. The Tevfik Kut State Primary School, seen at the background, is still there today.

Ինճիրտիպիի բողոքական նախակրթարանի արտէզին մէջ զբօսանքի պահ մը: Եփեւի կողմը կ'երեւայ Թէվֆիք Քութ պետական նախակրթարանը, որ կը գոյատեւէ մինչեւ այսօր:

Yetimhane'de kalan çocuklar kilise bahçesinde. Bahçenin her tarafı betondu. Kışın zaman iyi-kötü geçerdi. Ancak gidecek bir yeri olmayan yetim çocuklar için uzun, sıcak yaz günlerini geçirebilecekleri bu beton bahçeden başka bir mekân yoktu. Kavurucu güneşin altında, o betonun üzerinde koşuşur dururlardı. Yazın köyüne gidebilen çocuklar ise, Ermeniceyi unutmuş olarak geri gelir, her ders yılında yeniden başa dönmek gerekirdi. Çocuklar için yazları iyi vakit geçirebilecekleri uygun bir mekân yaratma düşüncesi böyle doğdu.

Children of the orphange in the churchyard with a concrete playground all around. In the short days of winter time passed quickly in one way or another. But during summer holidays some of the children had nowhere to go and the only place where they could play was the concrete playground of the churchyard. They used to run around there, under the red hot sun. Those who had the opportunity to go to their hometown, to be with their families, were lucky but they lost their practice of Armenian. So the Board of Directors of the Gedikpasa Arme-nian Protestant Church developed the idea of creating a place where the children could spend their summer holiday and also, have a good time.

Որբանոցի փղաքը եկեղեցիին պարտէզը: Պարտէզը պէթօնածածկ էր: Ձմեռը գէշ-աղէկ կ'անցընէին, բայց երթալիք ուրիշ տեղ չունեցող որբերուն համար շատ դժուար էր զբօսնիլ այս պէթօնին վրայ, ամառուան երկար ու տաք օրերուն: Կիզիչ արեւուն տակ, այդ պէթօնին վրայ կը վազվզէին: Տղոց մէկ մասը ամառները իրենց գիւղերը կ'երթային ու հայերէնը մոռցած կը դառնային: Տարեսկիզբին նոյն դասերը վերսկին կը մշակուէին: Այս հարցերը լուծելու համար, ամառները աւելի լաւ ժամանց ապահովելու խորհուրդ մը ծագեցաւ:

Kilise vakfının yöneticileri Tuzla'da buldukları bir arazinin kamp için en uygun yer olduğuna görür görmez karar verdiler. Bomboş, yemyeşil bir alandı burası (resimde ön tarafta görülen koyu renkli bölge). Deniz ile kamp sahası arasında hiçbir şey yoktu.

They decided that the piece of land they found in Tuzla (a coastal suburb, also an old settlement, on the Asian side of Istanbul) was the one they were looking for. It was the right place for a children camp. I t was green and uninhabited (the grey area in the photograph on the foreground). Between the sea and the camp site there was not a single building.

Եկեղեցիի թաղականները Իսթանպուլի արուարձաններէն Թուզլայի մէջ նպատակայարմար հողամաս մը գտան: Պարապ, կանանչ դաշտ մըն էր (նկարին առջեւի կողմը՝ գոց գոյն շրջանը): Ծովու եւ այս հողամասի միջեւ ոչ մի շինութիւն կար:

1962 yılının Kasım ayında Tuzlalı Sait Durmaz'dan araziyi satın alarak kilise adına tescil ettirdiler. Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Valiliğin verdiği özel izin belgeleri de tamamdı. Yani her şey yetkili mercilerin onayı çerçevesinde yapıldı.

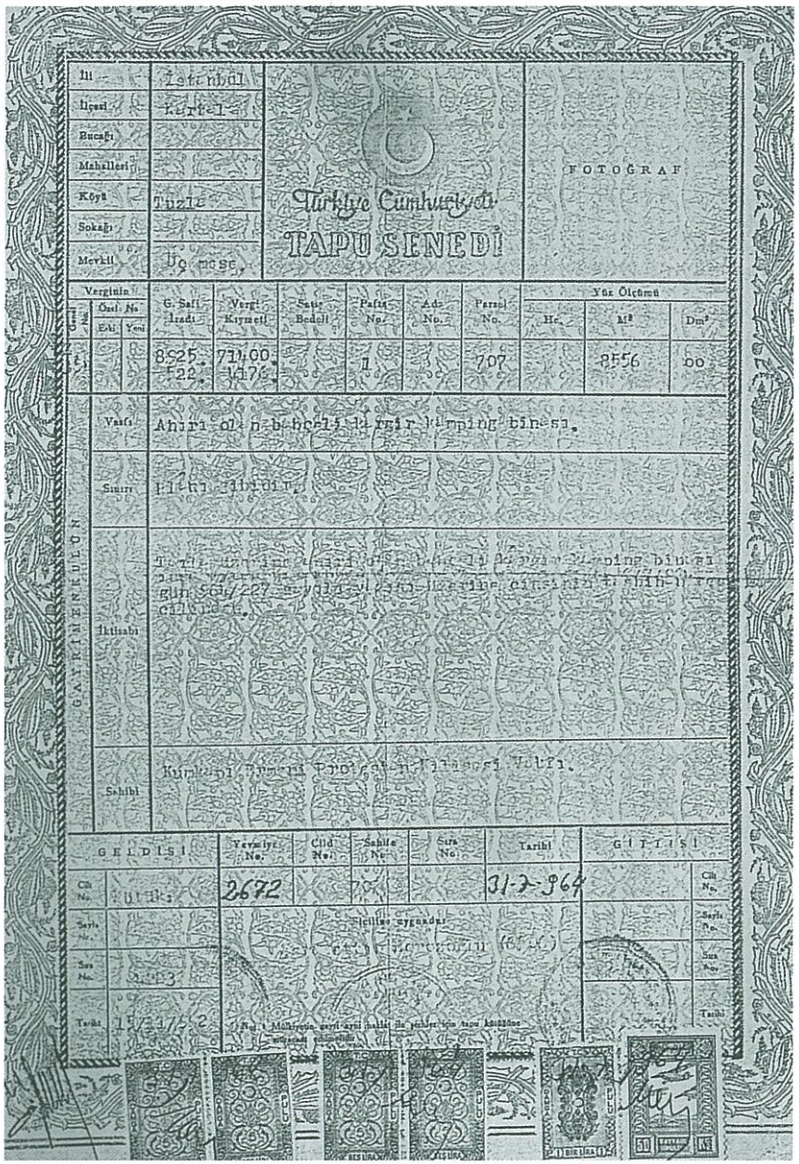
Tapu senedi.

They purchased the land from Sait Durmaz, a native of Tuzla, in the year 1962 and officially registered it as the property of the Church. The certificates documenting the authorisation of the General Directorate of Foundations and the Governor's Office were also duly obtained. In other words every single legal requirement was properly fulfilled in the process of acquisition.

The title deed.

1962 թուի Նոյեմբերին, Թուզլացի Սաիդ Տուրմազէն ծախու առին այդ պարածքը եւ եկեղեցւոյ անունով գրանցեցին: Վագըֆներու (հիմնարկներու) ընդհանուր փնօրէնութեան եւ Իսթանպուլի կուսակալութեան յատուկ թոյլտուութիւնները ապահովուեցան. ամէն ինչ պաշտօնապէս կատարեալ էր:

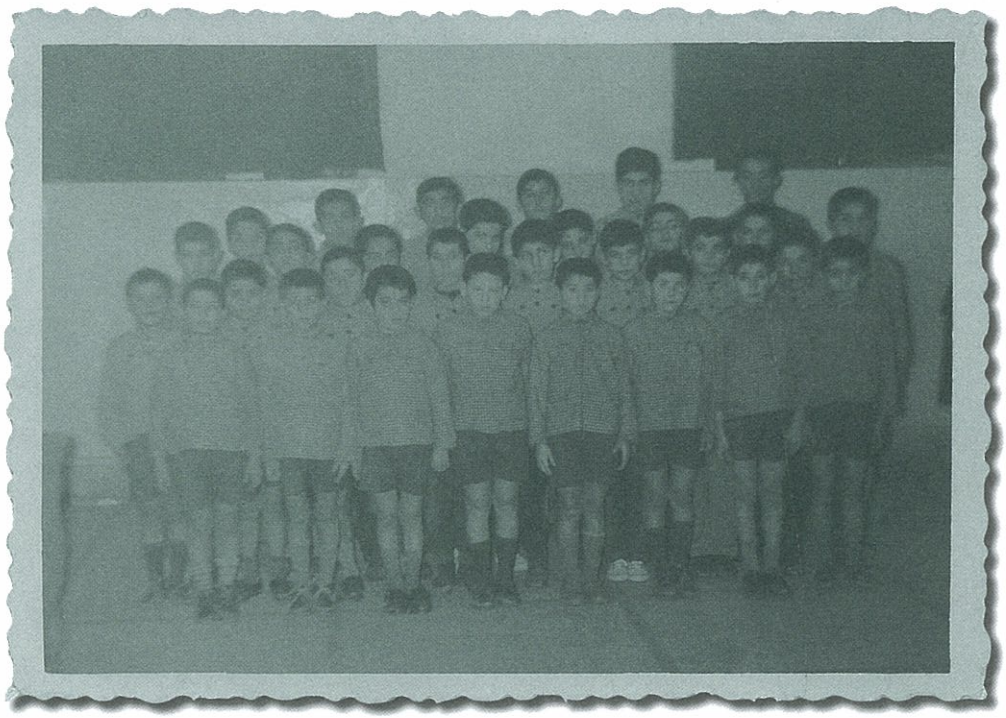
Գալուածագիրը
(Թափու սէնէտի)

Kampı inşa eden ilk "amele grubu". 8-12 yaşlarında 30 çocuk kampın yapımında çalışmaya başladı. Başlarına bir de kalfa verdiler: Tuzlalı Hasan Kalfa. Çocuklar bütün yaz boyunca "amelelik" ettiler.

The first "construction team" that built the camp building. 30 children aged 8 to 12 started constructing the building under the leadership of a foreman, Hasan Kalfa (construction foreman) from Tuzla. The children did their best as construction workers all through the summer.

Գամփին անդրանիկ շինարարները. 8-12 տարեկաններու միջեւ 30 տղայ շինութեան աշխատանքին սկսան. իրենց կը հսկէր վարպետ մը՝ Թուզլացի Հասան գալֆա: Տղաքը ամառն ի բուն բանուորութիւն ըրին:

Önce kalacakları çadırların kazıklarını çaktılar. Bildiğimiz beyaz branda çadırlardı bunlar. İkinci işleri bir kuyu kazmak oldu, çünkü inşaat için bol miktarda suya ihtiyaç vardı, tabii bir de tulumbaya. Zaten en büyük işi o tulumba gördü. Herkesin bir su çekme sırası vardı. Tulumbanın kolu bütün yaz hiç durmadı.

First the poles of the tents were hammered into the ground. These were ordinary white canvas tents. Their second job was to dig a well, as they needed plenty of water for the construction, and, of course, a water pump. To tell the truth, the old fashioned pump was the hardest worker that summer. The children waited impatiently for their turn to pump water. The arm of the pump never stopped all through the summer.

Նախ վրաններու գամերը գամեցին: Սովորական, սպիտակ լաթէ վրաններ էին: Երկրորդ գործը ջրհոր մը փորել էր, քանի որ շինութեան համար առատ ջուր պէտք էր եւ անշուշտ՝ ջրհան մը: Ամենակարեւոր գործիքն էր ան, որը բոլոր տղաքը հերթով կը գործածէին: Այդ ջրհանը ամբողջ ամառ աշխատեցաւ:

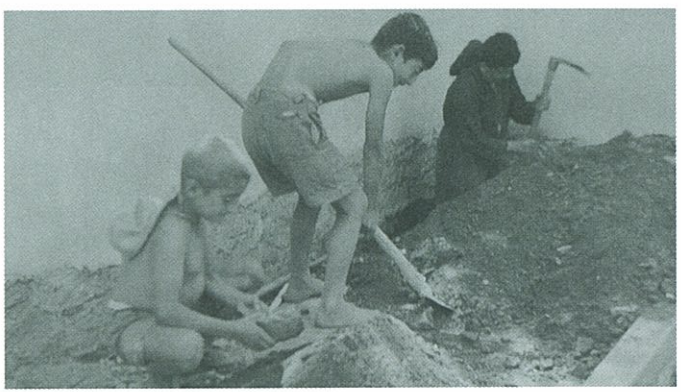

Sonra temel kazıldı. Deniz 500 metre ötedeydi. Çocuklar temel için gereken taş ve kumu el arabasıyla deniz kıyısından taşıdılar. Hepsi arı gibi çalışıyordu.

Then they excavated a huge hole to lay the foundation. The sea was 500 metres away. The children carried the stones and sand they needed for the construction work from the seashore. They were as busy as bees.

Յետոյ հիմքը փորուեցաւ: Ծովափը 500 մեթր հեռու էր: Տղաքը հիմնաքարերն ու աւազը ձեռնակառքով փոխադրեցին: Հիմքի փոսը քարով լեցուցին: Մեղուներու նման կ'աշխատէին:

O yaz o bomboş araziye çeşit çeşit ağaç diktiler, en çok da kavak. Bahçenin bir bölümüne bostan yaptılar. Domates, fasulye ektiler.

That summer they planted all sort of trees on that bare land, and most of all, poplar trees. They arranged part of the area as a vegetable garden to grow tomatoes and beans.

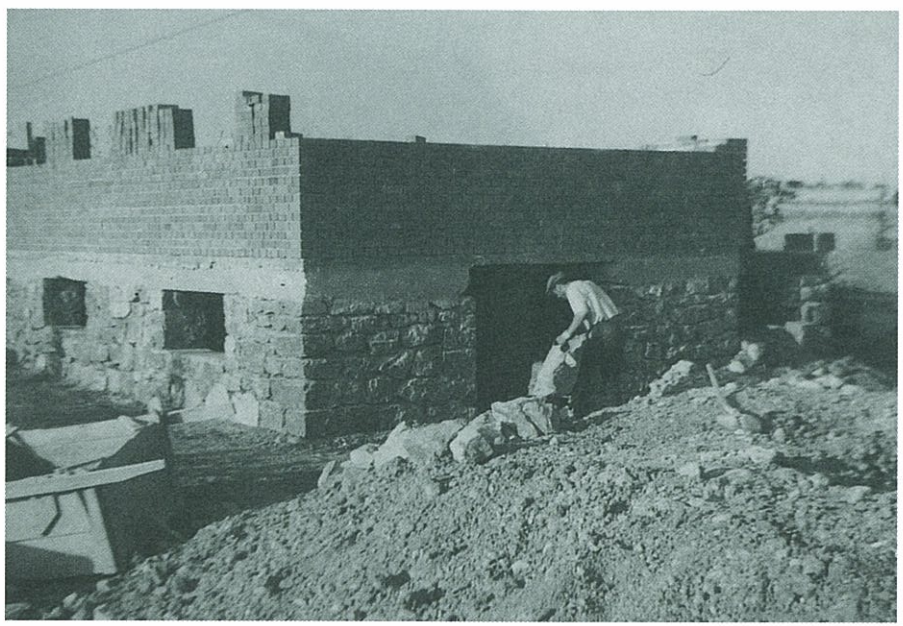
Այդ ամառ անմշակ դաշտը զարդարեցաւ տեսակ տեսակ ծառերով, մանաւանդ բարփիներով: Պարտէզին մէկ մասը բանջարանոց ըրին. լոլիկ, լուբիա տնկեցին:

Yazlar birbirini izledi. Kışı Gedikpaşa'da geçiren çocuklar, yazın kendi "tatil köylerini" yaratmaya devam ediyorlardı.

One summer followed another. Spending winters at Gedikpaşa, the children went to Tuzla every summer to continue to build their "summer resort".

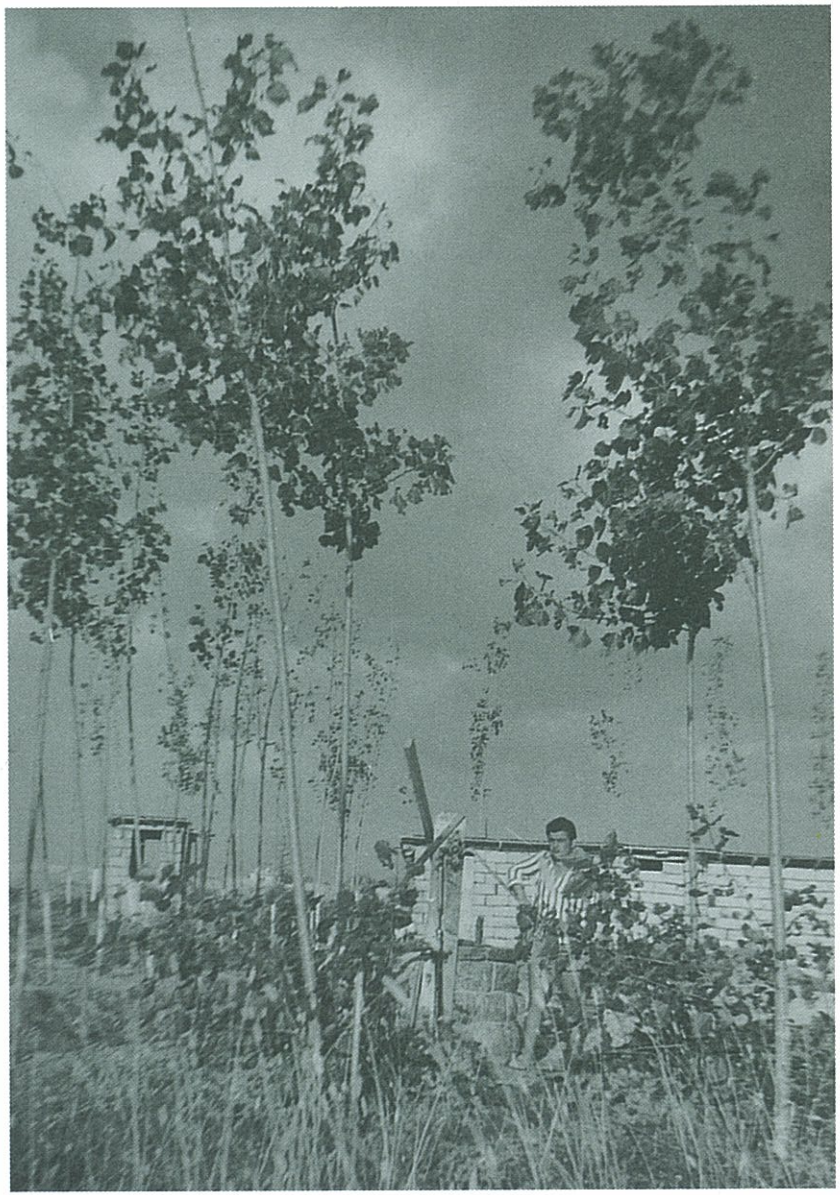
Ամառներ եկան ու անցան: Ձմեռը Կէտիկփաշայի վարժարանը եւ որբանոցը անցընող փողաքը, ամառները իրենց սեփական «օդափոխութեան գիւղը» կը կերտէին:

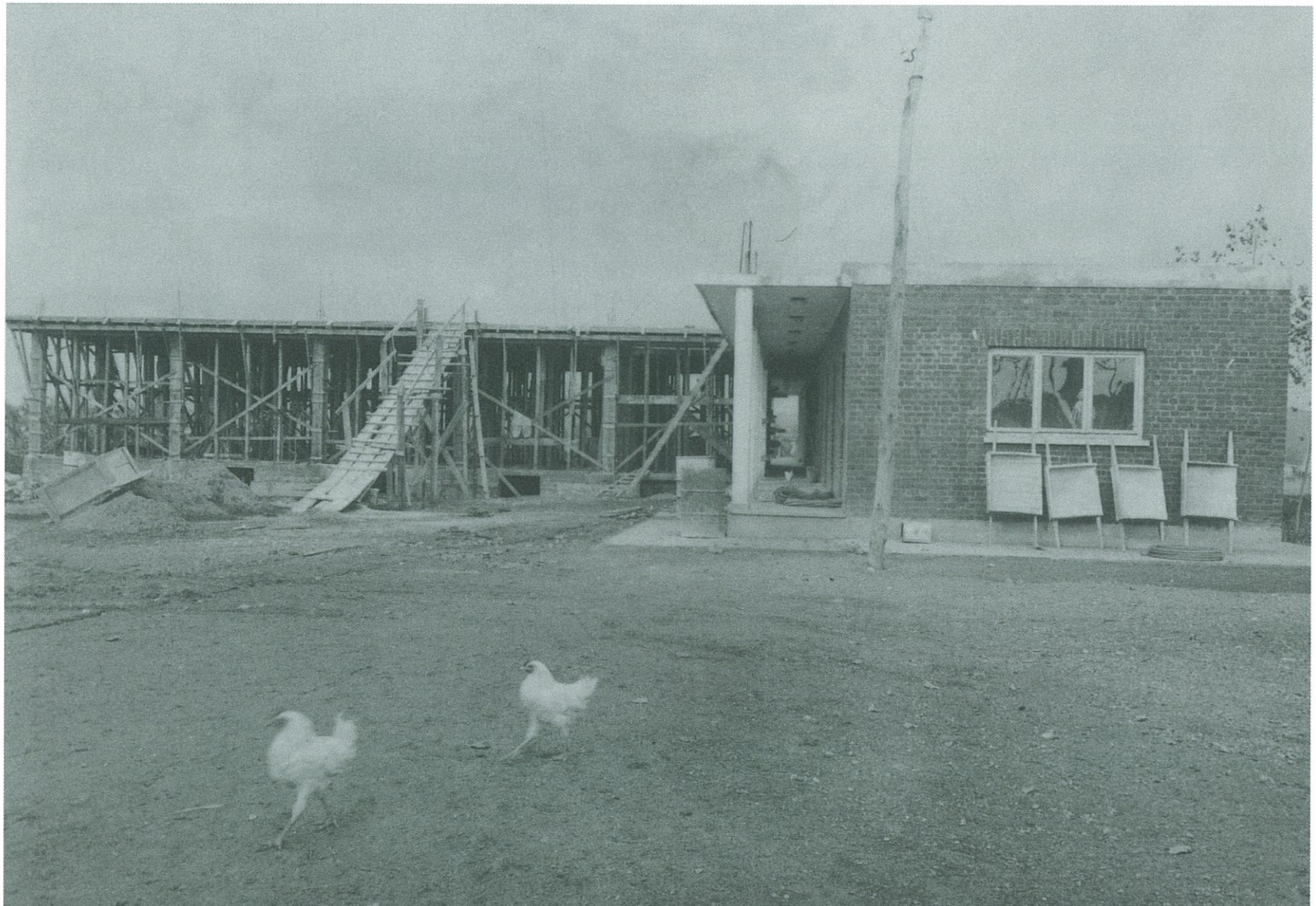

İnşaatla beraber kavaklar da büyüyordu. İlk kat biter bitmez çadırları terk edip binanın içine yerleştiler.

As the construction progressed, the popler trees grew taller and taller. The children left their tents and settled themselves comfortably on the ground floor of the camp building as soon as it was completed.

Շինութեան հետ զուգահեռ, բարփիներն ալ կ'աճէին: Երբ առաջին յարկի շինութիւնը աւարտեցաւ, վրանները ծրարեցին ու շէնք փոխադրուեցան:

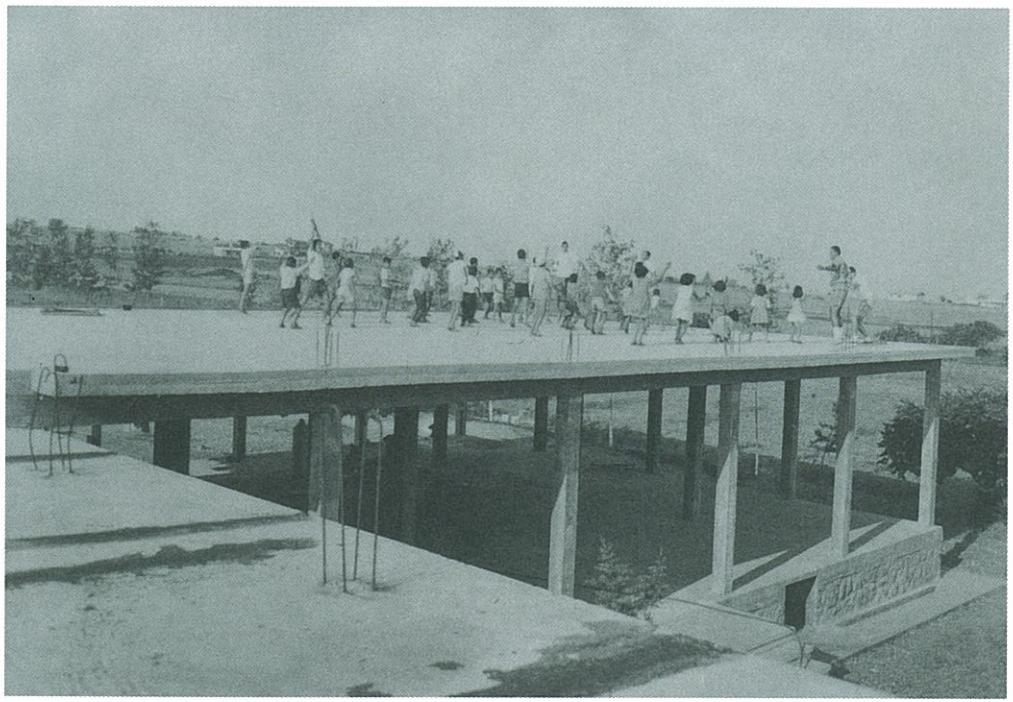

Çocuktular, çok çalışıyorlardı, ama yine de arada bir eğlenmeyi ihmal etmediler. Önce bir top sahası yaptılar. Fırsat buldukça denize giriyorlardı. O zamanlar deniz çok temizdi. Üst katın betonu atılınca bir de "jimnastik salonu"na kavuşmuş oldular.

They worked very hard, but being children, they never gave up playing. They made a football ground for themselves. They never missed a chance to swim. In those days, the sea was clean and crystal clear. Now that the upper floor was almost completed, they enjoyed the luxury of having a "gymnasium".

Մանուկներ էին. շատ կ'աշխատէին բայց մերթ կը զուարճանային ալ: Նախ մարզադաշտ մը շինեցին: Երբեմն ծով ալ կը մտնէին: Այդ օրերուն ծովը շատ մաքուր էր: Երբ վերի յարկի պէտոնը լմնցաւ, մարզարան մըն ալ ունեցած եղան:

Sonra o "mutlu gün" geldi. O bomboş arazinin kazılan, eşilen toprakları üzerinde işte bu bina yükseldi. Artık balkona dizilip bir poz verme sırası gelmişti. Sağ önde görülen bölüm büyük bir salon olarak düşünülmüştü. Yemekler burada yenecek, burada ders çalışılacak ve eğlenilecekti. Arka bölümün alt katındaki odalar belletmenlere ayrılmıştı. Üst katta yan yana küçük odalar sıralanmıştı: sağ taraf kızlara, sol taraf oğlanlara.

Then the happy day came when the building as seen in the photograph was built on the land which was once bare but later laboriously dug and cultivated by the children themselves. It was now the time for them to stand in a row on the balcony for a photograph. The part of the building on the forefront was planned as a large hall, to eat, to study and to have fun. The rooms on the ground floor at the back were allocated for voluntary teachers. On the upper floor there was a row of small rooms, for girls on the right and for boys on the left.

Յետոյ այդ երջանիկ օրը հասաւ: Դատարկ տարածքի փորուած-փոսոտուած հողին վրայ ահա այս շէնքը բարձրացաւ: Հիմա պատշգամէն խմբանկարուելու պահը եկած էր: Առջեւը, աջին տեսնուող հատուածը ընդարձակ սրահ մը ըլլալով ծրագրուած էր: Այս բաժինը թէ՛ ճաշարան, թէ՛ սերտողութեան եւ թէ՛ զուարճանքի վայր պիտի ըլլար: Երեւի հատուածին վարի յարկի սենեակները հսկիչներուն յատկացուած էր: Վերի յարկը քով քովի սենեակներ շարուած էին. աջ կողմը աղջկանց՝ ձախ կողմը պղոց համար:

10 Aralık 1996 günü Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon üyeleri Tuzla'ya gidip, kampın yerini buldular. Fotoğrafta sol köşede görülen metruk haldeki kamp binası şimdi villalar arasında sıkışıp kalmıştı.

On December 10, 1996, the members of the Committee Against Racism and Discrimination paid a visit to the camp site. The camp building seen in the left corner of the photograph had been squeezed amongst summer houses

10 Դեկտեմբեր 1996ին Ձեղ ապաշ-տութեան ու խտրականութեան դէմ Յանցնախումբի անդամները Թուզլա երթալով սփուգեցին կազդուրման կայանին տեղը: Այդ դափարկ պարածքը կարծես խեղդուած էր վիլլաներու մէջ: Ձախ անկիւնը կազդուրման կայանի շէնքը կ'երեւայ դեռ կանգուն:

Kampta gün erken başlardı. Sabahları *Morakur* kızların saçını örerdi.

The days began early in the camp. Morakur used to plait the girls' hair in the morning.

Կազդուրման կայանի մէջ օրը կանուխ կը սկսէր: Մօրաքոյրը աղջիկներուն մազերը կը հիւսէր:

Bahçede hep birlikte sabah sporu yaparlardı. Bu arada "mıntıka temizliği" de ihmal edilmezdi.

Morning was the time to exercise in the garden. They never forgot to clean the neighbourhood.

Առաւօտեան մարզանքը միասնաբար կ'ընէին պարտէզին մէջ: Մինչ այդ շրջապատի մաքրութիւնն ալ կը կատարուէր:

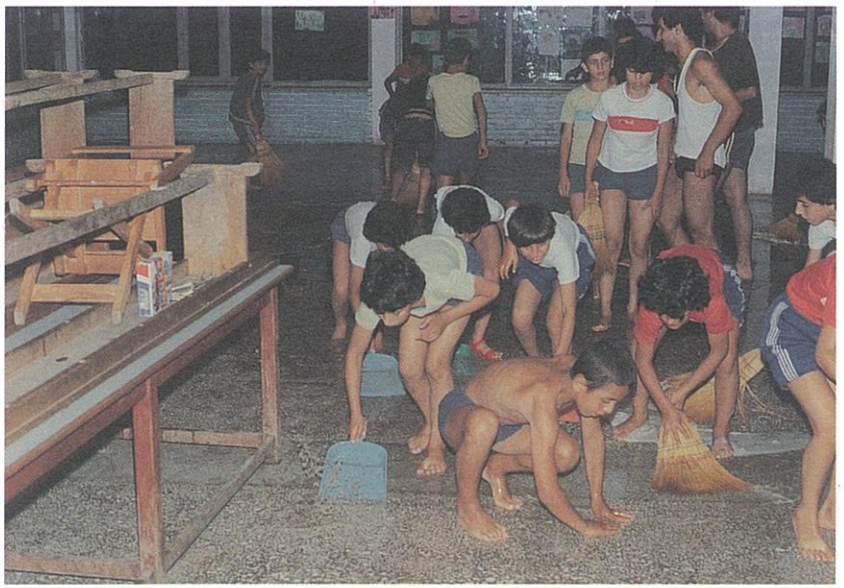

Yapacak iş çok; birazdan sergi açılışı var.

There is a lot to do now; the opening of an exhibition will take place soon.

Շատ գործ կայ ընելու. քիչ յետոյ ցուցահանդէսի բացում կայ:

Yemek faslı.

Lunch time.

Ճաշու պահ:

Yemekhane 10 Aralık 1996'da işte bu haldeydi.

Here's how the dining hall looked on December 10, 1996.

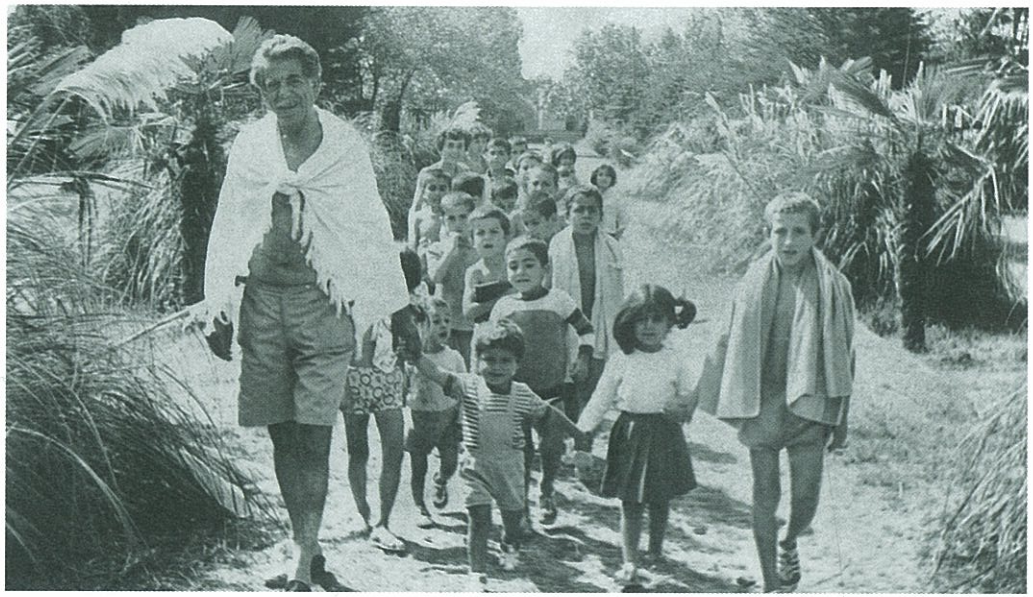
Ճաշարանը
10 Դեկտեմբեր 1996ին այս տեսարանը կը պարզէր:

Kendi elleriyle diktikleri ağaçların arasından denize giderlerdi. 10 Aralık 1996'da aynı yolu otlar bürümüştü.

They used to go swimming, passing among the trees which they themselves had planted. The same path had run to weeds on December 10, 1996.

Իրենց իսկ տնկած ծառերուն մէջէն ծովափ կ'երթային: Նոյն ճամբան 10 Դեկտեմբեր 1996ին խոտերով ծածկուած էր:

Deniz sonrası ense tıraşı.

Hair cut after swimming.

Սափրուելու պահ՝ ծովէն վերադարձին:

Piknikler yine o ağaçların gölgesinde yapılırdı.

They used to picnic in the shadow of the same trees that they themselves planted.

Նոյն ծառերուն շուքին տակ փիքնիք կ'ընէին:

Havuz yapmışlardı; içinde kurbağa ve ördek yüzdürülen, çevresinde "havuz-başı hatırası" çektirilen.

They built a pool to play with the frogs and ducks and gather around to have themselves photographed just for a souvenir.

Աւազան շինած էին. մէջը գորտեր ու բադեր կը լողային, շուրջը կը նկարուէին՝ «աւազանի յիշատակ»:

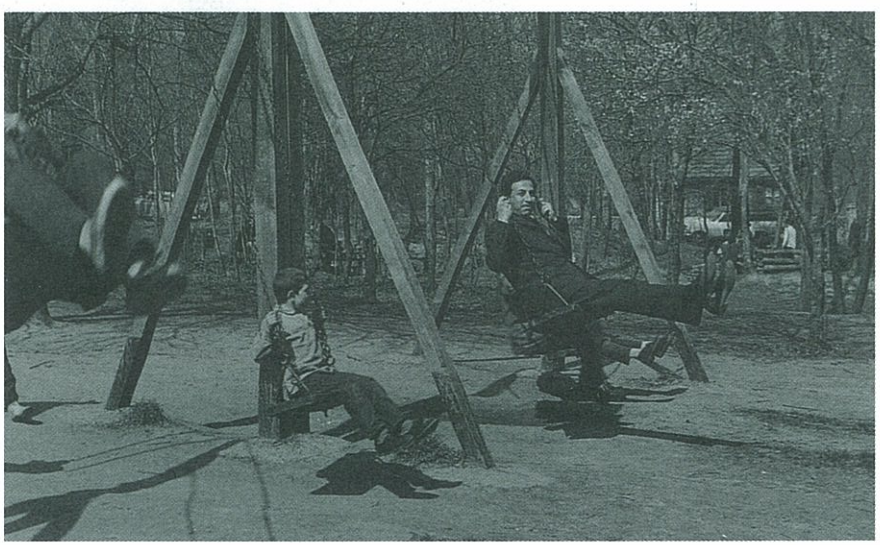

Takımlara ayrılır, oyunlar oynarlardı. Meraklısı için hülyalara dalarak uçacağı salıncaklar da vardı. Bu hülya 21 yıl sürdü. Bu süre içinde Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'ndan kimsesiz ve yoksul bin beş yüz çocuk yararlandı.

They used to form teams to play. There were also swings to fly in the air and get lost in a dream. That dream lasted for 21 years during which 1500 homeless and deprived Armenian children spent their summer in the Armenian Children's Camp of Tuzla.

Խումբերու կը բաժնուէին ու կը խաղային: Ով որ կը ցանկար, երազներու ընկղմելով թռչելու օրօրոցներ ալ կային: Այս ուրախ երազը քսանըհինգ տարիներ տեւեց: Անցած ժամանակաշրջանին, Թուզլայի հայ մանկանց կազդուրման կայանէն անտէր ու թշուառ հազարհինգհարիւր երախաներ օգտուեցան:

Nasıl el konuldu?

23 Şubat 1979'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Kartal 3. Asliye Hukuk Hâkimliği'ne başvurarak, Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi Vakfı'nın elindeki tapunun iptal edilmesini ve eski sahibine geri verilmesini istedi. Dört yıl süren dava sonunda mahkeme kamp arazisinin Vakfın elinden alınıp, eski sahibine verilmesine karar. verdi. Böylece Sait Durmaz, 1962 yılında boş olarak sattığı araziyi, beş kuruş ödemeden üstünde kurulu kamp tesisleriyle birlikte geri aldı.
Ermeni Protestan Kilisesi Vakfı, yıllar önce her türlü yasal işlemi yerine getirerek satın aldığı malı, sanki çalmış gibi, eski sahibine iade etmek zorunda bırakıldı.

The story of seizure

The General Directorate of Foundations applied to the Kartal Civil Court on February 23, 1979 for the annulment of the Gedikpaşa Armenian Protestant Church Foundation's title to the land where the Tuzla Camp was built and for the restoration of the property to its former owner. At the end of the trial which lasted for four years, the court decided to take the land from the Church Foundation and give it back to the original owner.
This was how the land sold 25 years ago, totally bare and undeveloped, was given back to Sait Durmaz, the former owner, without any payment, moreover, cultivated and built-up.
The Gedikpaşa Armenian Protestant Church was thus made to give away the land as if they had stolen and not bought it with all legal requirements duly fulfilled.

Ինչպէ՞ս Գրաւուեցաւ

23 Փետրուար 1979ին, վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութիւնը, Գարթալի թիւ 3 հաշտարար ատեանին դիմելով, պահանջեց որ չնչուի Կէտիկփաշայի Հայ բողոքական եկեղեցիին կալուածագիրը եւ հողամասը յանձնուի հին փիրոջը: Չորս տարուան դատավարութենէ ետք, դատարանը եկեղեցիին ձեռքէն եւ առաւ ու հին փիրոջ վերադարցուց կազդուրման կայանի հողափարածքը: Այսպէսով Սաիդ Տուրմազ, 1962 թուին, դատարկ ծախած հողամասը, առանց 5 ղրուշ իսկ ծախսելու, կառուցուած շէնքով մը միասին եւ առաւ: Հայ բողոքական եկեղեցին, ամէն տեսակ օրինական կարգադրութիւնները ընելով ծախու առած հողը, կարծես թէ գողցած ըլլար, հին փիրոջ վերադարձնելու սպիպուեցաւ:

Gerekçe neydi?

Devlet, 1936 yılında bütün azınlık vakıflarından ellerindeki mevcut malları beyan etmelerini ister. Bu beyanlara "1936 Beyannameleri" denir. 1936 yılından sonra da azınlık vakıfları gerek satın alma, gerekse bağış yoluyla gayrimenkul edinmeyi sürdürürler. Yıllarca bu iş böyle gider, ta ki Yargıtay 1974 yılında azınlık vakıflarının mülk edinmelerinin "yasadışı" olduğuna karar verene dek. Yargıtay'a göre 1936 Beyannamelerindeki bildirime ilave olarak, "biz gelecekte başka gayrimenkuller de edinebiliriz" ibaresi yoksa, bu vakıfların mülk edinmeleri kanuna aykırıdır. Görüldüğü gibi Yargıtay basit birer liste olan 1936 tarihli mal bildirimlerini keyfi bir yorumla "vakıf senedi" olarak kabul etmekte, 1936'dan sonra mülk edinmeyi, vakıf kuruluş senedinde belirtilmeyen bir faaliyette bulunmak şeklinde değerlendirmektedir. Oysa 1936'da mal bildirimi istenirken söz konusu listelerin vakıf senedi niteliği taşıdığına dair bir tespit mevcut olmadığı gibi, vakıfların gelecekteki tasarruflarıyla ilgili herhangi bir soru da sorulmuş değildir. Bugün anlamakta dahi zorluk çekti-

The grounds for seizure

In the year 1936 the government required all the Minority Foundations to make a declaration of the immovables they owned. The foundations abode and gave the list of their properties. These documents came to be known as "1936 Declarations". From that year on, the foundations naturally continued to acquire immovables by way of donations or purchasing. This continued for nearly four decades until 1974 when the Court of Appeals declared the acquisition of immovables by Minority Foundations to be "unlawful", based on the arbitrary assumption that the 1936 Declarations -in fact merely a statement of assets currently owned- should be treated as "Deed of Foundation". As these documents did not specifically state that the Foundation intended to acquire immovables in the future too, the Court of Appeals concluded that acquiring any immovable in one way or other after the year 1936 should be considered as an activity not laid down in the Deed of Foundation, and therefore, to be contrary to law. However at that time, when the foundations were required to declare their immovables, they were not warned that these declarations might serve

Ի՞նչ էր Պատճառաբանութիւնը

Պետութիւնը, 1936 թուին, փոքրամասնութիւններուն կը դիմէ, պահանջելով իրենց ունեցած կալուածներուն ցանկը: Այդ ցանկերը ապա կը յիշուին իբրեւ «1936ի յայտարարագիրներ»: 1936էն ետք փոքրամասնութեան հիմնարկները, ծախու առնելու կամ կրակի միջոցաւ կը շարունակեն նոր կալուածներ ունենալ: Այս ընթացքը կը տեւէ մինչեւ 1974 թուին երբ վճռաբեկ ատեանը կ'որոշէ թէ անօրէն է նոր կալուածներու փիրանալ փոքրամասնութիւններու հիմնարկներուն համար: Ըստ վճռաբեկ ատեանի, 1936ի յայտարարագրութիւններուն մէջ քանի որ չէ յիշուած թէ «մենք ապագային եւս կարող ենք նոր կալուածներ ունենալ», ուրեմն այս հիմնարկները չեն կրնար կալուած գնել կամ կրակ սպանալ: Այսպէսով վճռաբեկ ատեանը, իրականութեան մէջ հասարակ մէյմէկ ցանկ եղող այդ յայտարարագիրները մեկնաբանած է իբրեւ հիմնարկի սահմանադրութիւն, եւ աւելի վերջ գոյացած կալուածներն ալ համարած է այդ սահմանադրութեան գիծեն դուրս գործունէութիւն: Մինչդեռ 1936ին երբ յայտարարութիւն կը պահանջուէր խնդրոյ առարկայ ցանկերուն համար, այս մասին մատնանշում մը իսկ գոյութիւն չունէր: Նոյնպէս, ոչինչ հարցուած էր հիմնարկներուն ապագայ ծրագիրներուն մասին: Այս խրթական կիրարկումը, զոր այսօր ըմբռնելու իսկ կը դժուարանանք, կը պարզէ իր թաքուն յենակէտը բարձրագոյն ատեանի իրաւարար խորհուրդի 08.05.1974 թուակիր վճռին պատճառա-բանութեան մէջ. «Բացայայտ է թէ ոչ-թուրքերու կազմած հիմնարկներուն արգիլուած է կալուածատէր ըլլալ: Որովհետեւ հաստատութիւններ աւելի ուժով են անհատներու նկատմամբ. եթէ չարգիլուի անոնց կալուածատէր ըլլալ, պետութիւնը կրնայ ենթարկուիլ

ğimiz bu ayrımcı uygulamanın altında yatan gerçek 8.5.1974 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının gerekçesinde aydınlığa kavuşmaktadır: "Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır. Çünkü tüzel kişiler gerçek kişilere oranla daha güçlü oldukları için, bunların taşınmaz mal edinmelerinin kısıtlanmamış olması halinde, devletin çeşitli tehlikelerle karşılaşacağı ve türlü sakıncalar doğabileceği açıktır. Bu nedenle de karşılıklı olmak şartıyla yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye'de satın alma veya miras yolu ile taşınmaz mal edinmeleri mümkün kılınmış olduğu halde, Tüzel Kişiler bundan yoksun bırakılmışlardır."

Gerekçede açıkça ifade edildiği üzere azınlık cemaatlerini "Türk olmayanlar" olarak değerlendiren Yargıtay bir bölüm T.C. yurttaşını devletin varlığı açısından potansiyel bir tehdit olarak damgalamış, yurttaşlar arasında etnik temele dayalı ayrımcılık gütmüştür.

1974 Yargıtay kararıyla birlikte süreç birden tersine işlemeye başladı. Vakıflar Genel Müdürlüğü, azınlık vakıflarının 1936'dan sonra edindiği gayrımenkullerin geçersiz kabul edilmesi istemiyle birbiri ardından davalar açtı. Mahkemeler istemi haklı bularak, azınlık

in the future as a Deed of Foundation, nor were they asked any question as to whether they would intend to buy any immovable in the future.

The truth behind this discriminatory practice which seems totally inexplicable today, is revealed by Court decision, reading: "... It is clear that acquisition of immovables by the non-Turks is banned. This is because it is obvious that in the absence of any ban on acquisition of immovables by the said people, the state will be exposed to all kinds of threats and many adverse consequences may arise, since legal persons are more powerful as compared to real persons. For this reason, although foreign real persons are allowed to acquire immovables in Turkey, by way of purchase or inheritance, on condition of reciprocity, legal persons are deprived of such a right."

This excerpt clearly illustrates that by regarding the minorities as "foreigners" and a potential threat to the integrity of the state, the Court of Appeals discriminated against part of the Turkish Republic citizens on ethnic basis in favour of others.

This Court of Appeals decision in 1974 started the process of dispossession of Minority Foundations of their assets acquired after 1936. This was carried out through a series of legal actions - which still continues- brought by the General Directorate of Foundations claiming that minority foundations' title

զանազան վտանգներու եւ ամէն տեսակի անպատեհութիւններ կրնան ծագիլ: Այս պատճառաւ, փոխադարձութեան պայմանաւ, օտար անհատներուն թոյլատրուած է Թուրքիոյ մէջ կալուածատէր ըլլալ՝ գնելով կամ ժառանգելով. բայց հաստատութիւնները այս իրաւունքէն զերծ պահուած են»:

Պատճառաբանութեան մէջ բացայայտօրէն կ'ըսուի թէ փոքրամասնական հաւաքականութիւնները կը դասուին իբրեւ ոչ-թուրքեր, ու բարձրագոյն ատեանը Թուրքիոյ հանրապետութեան մաս մը քաղաքացիները պետութեան գոյութեան հանդէպ հաւանական սպառնալիք ըլլալով կը տեսնէ եւ այսպէսով հայրենակիցներու միջեւ խտրականութիւն կ'ընէ իրենց ծագումին առնչութեամբ:

1974ի բարձրագոյն ատեանի այդ որոշումէն վերջ, վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութիւնը փոքրամասնութեան հիմնարկներուն դէմ դատ բացաւ, որպէսզի չնչուին կալուածագրերը այն կալուածներուն, որոնք գրանցուած են 1936էն ետք: Դատարանները, պահանջքը տեղին համարելով մի առ մի չնչեցին օրինաւորապէս փիրացուած կալուածներուն կալուածագրերը: Այս կալուածները կա՛մ իրենց նախկին տէրերուն փոխանձուեցան, եւ կամ ալ Պետական Կալուածին նուիրուեցան: Այսպէսով փոքրամասնութեան հիմնարկներուն կալուածները գրաւուելով, իրենց գործնականապէս արգիլուեցաւ կալուածատէր դառնալ:

vakıflarının üzerine tescilli tapuları iptal etti. Bu mülkler ya eski sahiplerine geri verildi ya da Milli Emlak'a devredildi. Böylece azınlık vakıflarının mallarına birer birer el konularak, mülk edinmeleri fiilen yasaklandı.

to immovables acquired after 1936 should be declared nul and void. Courts decided in favour of the General Directorate. The immovables were either restored to their original owners or turned over to the Treasury. This was how the Minority Foundations' immovables were seized one by one and, they were practically prohibited from acquiring property.

13 yıl sonra

Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon üyeleri, Kampa mahkeme kararı ile el konuluşundan 13 yıl sonra Tuzla'ya gittiler. Bin beş yüz çocuğun mutlu günlerinden geriye terk edilmişliğin, ıssızlığın hüznü, camını çerçevesini yitirmiş bir harabe, paslanmış ranzalar, yaprakları sararmış bir okuma kitabı kalmıştı.

13 years after

Members of the Committee Against Racism and Discrimination went to Tuzla on December 10 , 1996. What had been left of the happy days led by the 1500 children was the sadness of desolation, the remains without any windowpane or frame, rusty bunk beds and a school book with yellow pages.

13 Տարի Վերջ

Ցեղապաշտութեան եւ Խտրականութեան դէմ Յանցնախումբի անդամները 10 Դեկտեմբեր 1996ին Թուզլա գացին: Հազարհինգհարիւր երախայի ուրախ ու երջանիկ օրերէն այսօրուան փոխանձուածը միայն փխուր ամայութիւն մըն էր: Դուռն ու ապակին չարդուած փլատակ մը, ժանգոտած իրեր ու էջերը դեղնած ընթերցանութեան գիրք մը միայն:

a. Ön cephe.
b. Büyük salon.
c. Balkon.
d. Tulumba.
e. Yatakhane.
f. Duvar yazıları.

a. Front face.
b. Main hall.
c. Balcony.
d. Pump.
e. Dormitory
f. Graffiti.

a. Շէնքին ճակատը
b. Մեծ սրահ
c. Պատշգամ
d. Ջրհան
e. Ննջարան
f. Պատի
վերպառութիւններ

a

b

c

d

e

f

Davacıyım ey insanlık!...

Aldılar bir sabah biz 13 çocuğu... Gedikpaşa'dan yürüyerek Sirkeci'ye... Oradan vapurla Haydarpaşa'ya... Haydarpaşa'dan trenle Tuzla İstasyonu'na... İstasyondan da bir saat yürüyerek, göl ile denizi kenarlayan geniş, uçsuz bucaksız düz bir araziye götürdüler. O zamanın Tuzla'sı bugünkü gibi zenginlerin ve bürokratların villalarıyla dolu bir mekân değil... İnce kumlu, bakir bir deniz kenarı ve denizden kopma bir göl parçası... Uçsuz bucaksız arazide bir iki ev, tek tük incir ve zeytin ağaçları ve hendek kenarlarına serpilmiş dikenli böğürtlen çalıları... Bir de bizim kurduğumuz Kızılay çadırları...

8 ile 12 yaş arası biz 13 çelimsiz için yazları Gedikpaşa Yetimhanesi'nin beton bahçesine mahkûm olma sona ermişti...

Ailelerimizi, yakınlarımızı ancak geceleri uzaklarda, parlayıp sönen kent ışıklarını izlerken anımsıyorduk. Yere düşmüş ve üst üste yığılmış yaşlı yıldızlara benzetiyorduk kent ışıklarını.

Üç yıl şafak vakti kalkıp, gece yarılarına dek çalışarak kamp binasını tamamladık. En kısa boylularımızdan biri olan "Kütük" (Zakar'a böyle hitap ederdik) bir

Hear my plea, brothers, sisters!..

They put us on tow one morning, us 13 kids... A walk from Gedikpaşa to Sirkeci... A boat from there to Haydarpaşa... The train from Haydarpaşa to Tuzla Station... and an hour's walk from the station to a vast, boundless flat land edged by the lake and the sea. Tuzla back then was nothing like the suburb of the rich and the bureaucrats of today... Just a finely sanded, virginal sea-side and a piece of lake reaching out to the sea... A couple of cottages on the spreading land, a spatter of fig and olive trees, and thorny blackberry bushes over ditches here and there... And the conical relief tents we set up ourselves...

For us thirteen scrawny kids from 8 to 12, this was goodbye to the hot misery of summers on the concrete garden of the Gedikpaşa Orphanage...

We only remembered our families or friends at night, as we watched the twinkling city lights way out. We thought the lights looked like old stars fallen and heaped together...

We woke up at dawn for three years, and worked till midnight till we finished the camp building. The shortest of our group, "Log" (our nickname for Zakar), could grab a cement bag and haul it all the way to the roof on his own. We were so tired, we wetted our beds

Դար Ունիմ Ո՛վ Մարդկութիւն...

Առաւօտ մը առին մեզ, 13 անչափահաս տղաք... Կէտիկփաշայէն քալելով Սիրքէճի գացինք: Անկէ ալ շոգենաւով՝ Հայտարփաշա: Հայտարփաշայէն, շոգեկառքով՝ Թուզլայի կայարանը... Կայարանէն ալ ժամ մը քալելով ծովէն ու լիճով մը եզերուած ընդարձակ եւ անծիր անսահման տափարակ տարածութիւն մը առաջնորդուեցանք...: Այդ օրերուն՝ Թուզլան այսօրուան պէս հարուստներուն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն պատկանող վիլլաներով լեցուն շրջան մը չէր...: Բարակ աւազուտ կոյս ծովափ մը եւ ծովէն անջատուած լիճի կտոր մը...: Անծայր-անսահման տարածութեան վրայ մէկ-երկու տուն, հապ ու կենտ թուզի ծառեր եւ ձիթենիներ, ասդին-անդին փոսերու եզերքը ցանցնուած մորենիի թուփեր...:

Մէկ ալ, մեր կողմէ լարուած Կարմիր Մահիկի վրանները...: 8 եւ 12 տարեկանի միջեւ՝ մենք տասներեք տխեղծ մանուկներ, ամառները Կէտիկփաշայի Որբանոցին պէթոնապատ պարտէզին մէջ ապրելու դատապարտուած պիտի չմնայինք այլեւս...

Մեր ընտանիքները, հարազատները, գիշերները հեռուն՝ քաղաքին պլպլացող լոյսերը դիտելու ժամանակ կը յիշէինք միայն: Գետին թափած եւ իրարու վրայ դիզուած ծեր աստղերու կը նմանցնէինք քաղաքին լոյսերը...:

Լման երեք տարի, առաւօտուն արեւածագին արթննալով, մինչեւ կէս գիշերները աշխատեցանք եւ Գամփի շէնքին շինութիւնը ամբողջացուցինք: Մեր մէջ ամենէն կարճահասակներէն մին՝ Զաքար, որուն «Քիւթիւք» (կոճղ) անունը դրած էինք, առանձինն կը գրկէր ցեմենտի պարկը եւ մինչեւ տանիք կը հանէր: Գիշերները, առօրեայ յոգնութեան պատճառաւ քունի

başına çimento torbasını kucaklayıp çatıya kadar çıkarabiliyordu. Geceleri uykuda yorgunluktan altımıza işerdik.
Sekiz yaşımda gittim Tuzla'ya. Tam 20 yıl oraya emek verdim. Eşim Rakel'i orada tanıdım. Birlikte büyüdük. Orada evlendik. Çocuklarımız orada doğdu... 12 Eylül'den sonra kampımızın müdürünü "Ermeni militan yetiştiriyor" suçlamasıyla içeri aldılar. Haksız bir suçlamaydı. Hiçbirimiz Ermeni militanlar olarak yetiştirilmemiştik. Başsız kalan kampın ve yetimhanenin kapanmaması için görevi bu kez ben ve oradan yetişen arkadaşlarım üstlendik.
Ama bir gün elimize bir mahkeme kâğıdı tutuşturdular...
"Siz Azınlık kurumları yer satın alma hakkına sahip değilmişsiniz! Biz zamanında size izin verirken yanlış yapmışız. Artık burası eski sahibinin olacak."
Beş yıl süren direnişimize rağmen yenildik... Ne yapalım ki karşımızda devlet vardı.
Şikâyetim var ey insanlık!...
Bizi, yarattığımız uygarlığımızdan attılar.
Orada yetişmiş bin beş yüz çocuğun alınterinin üstüne oturdular. Bizlerin çocuk emeğini gasp ettiler. Orayı tekrar yoksul çocuklar için bir yetimhane yapsalardı, kimliği ne olursa olsun, yoksul ya da

at night.
I went to Tuzla when I was 8. I poured my labour in there for 20 years. I met my wife Rakel there. We grew up together. We were married in the camp. Our children were born there... After the September 12 coup, our camp manager was arrested on the claim that he was raising Armenian militants. A wrongful claim. None of us was brought up to be a militant. My friends and I, each of us old charges of the camp, rushed to fill the job to save the camp and the orphanage from shutting down.
But then, one day they handed us a paper from a court...
"We just found out that your minority institutions don't have a right to buy real estate. We should never have given you that permission way back then. This place will now revert to its old owner."
We fought for five years, and we lost... Little chance we had with the state as the contester.
Hear my plea, brothers, sisters!..
They threw us out of the civilization we built.
They seized the fruit of the sweat of the 1500 children who grew up there. They stole our child labour. They could still have my blessing if only they had continued our place as an orphanage for poor children, a camp for the needy or challenged youngsters of whatever identity. But grabbed by

մէջ կը թրջէինք մեր անկողինները:
Ես՝ ութը տարեկան էի երբ Թուզլա գացի: Ճիշդ 20 տարի վաստակ տուի այդ տեղին համար: Կնոջս՝ Ռաքէլի հետ հոն ծանօթացայ: Միասին մեծցանք: Հոն ալ ամուսնացանք: Մեր զաւակները հոն աշխարհ եկան...: 12 Սեպտեմբերէն վերջ մեր Գամփին տնօրէնը բանտարկեցին՝ «Հայ շարքայիններ պատրաստելու» ամբաստանութեամբ: Անիրաւ վերագրում մըն էր կատարուածը: Մեզմէ եւ ոչ մէկը Հայ շարքային մը ըլլալով պատրաստուած էր: Առանց ղեկավարի մնացած Գամփը եւ որբանոցը որպէսզի չփակուին, անկէ հասած ընկերներովս վարչութիւնը սրանձնեցի այս հաստատութեան:
Բայց օր մըն ալ դատական ազդարարագիր մը տուին մեր ձեռքը...: «Դուք իբրեւ փոքրամասնութեան հաստատութիւն, անշարժ կալուած գնելու իրաւունք չունիք եղեր...: Մենք նախապէս ձեզի այդ արտօնութիւնը սխալմամբ տուեր ենք: Հետեւաբար այս հողամասը այսուհետեւ նախկին տիրոջը պիտի պատկանի...»:
Հակառակ հինգ տարուան մեր դիմադրութեան՝ պարտուեցանք: Ինչ արած որ Պետութիւնն էր մեր դէմինը:
Գանգատ ունիմ ո՛վ մարդկութիւն...
Մեզ արտաքսեցին այն քաղաքակրթութենէն, զոր մենք սրեղծած էինք...:
Անկէ հասած 1500 տղոց ճակտի քրտինքին վրայ նստան: Մեր մանկական վաստակը հարստահարեցին: Եթէ այդ տեղը դարձեալ չքաւոր տղոց համար որբանոց մը հաստատած ըլլային, եթէ աղքատ կամ հաշմանդամ տղոց գամփի մը վերածելու ըլլային դարձեալ, ինչ ինքնութիւն որ ալ ունենային, ես հալալ կ'ընէի իմ վաստակս եւ իրաւունքս...: Բայց, այս պայմաններուն տակ՝ ամենեւին...:
Եւ մեր սրեղծած «Թուզլայի Չքաւոր Տղոց Գամփը», մեր «Անդլանդիփի Քաղաքակրթութիւնը» աւերակ մըն է հիմա միայն...:

özürlü çocuklar için kamp olarak kullansalardı, hakkımı helal ederdim. Ama bu şekilde emeğimi helal etmiyorum.
Ve artık bizim yarattığımız "Tuzla Yoksul Çocuk Kampı"mız, bizim "Atlantis uygarlığımız" şimdi bir harabe...
Çocuk cıvıltıları çekilince suyu da çekilmiş kuyunun... Binanın omuzları düşük.... Toprak çorak... Ağaçlar küskün...
Benim isyanımın pike uçuşları ise, bin bir özenle yaptığı yuvası bir darbeyle yok edilmiş kırlangıcınki kadar keskin...
Lakin çaresiz...

Hrant Dink

a handful of villains as it is, I deny them the blessing of my labour.
And now, the Tuzla Poor Children's Camp that we created, our "Atlantis Civilization", lies in ruin...
The well dried up once the children's voices ceased... The building slumps over... The earth is parched... Trees are stulted...
And the stabs of my grievance are as sharp and as helpless as the diving flight of the sparrow whose lovingly built nest was crushed with one blow...
And as helpless...

Hrant Dink

Մանկական զուարթ ճիչերու դադարումին հետ հորին ջուրերն ալ քաշուեր են...: Շէնքին ուսերը կքեր են... Հողը՝ ճաթռտեր է... Ծառերը սրդողեր են...:
Իսկ ըմբոստացումիս «փիքէ» թռիչքները նոյնքան սուր եւ անողորմ՝ որքան հազարումէկ հոգածութեամբ շինուած բոյնը մէկ հարուածով քանդուող ծիծերնակինը...:
Սակայն՝ անճար, անօգուտ...:

Հրանդ Տինք

Sonsöz

Kitabımızın başında da belirttiğimiz gibi, Tuzla Ermeni Çocuk Kampı tek örnek değil. Azınlık vakıflarının el konulmuş yüzlerce taşınmaz malından yalnızca birisi. Üstelik bu süreç devam ediyor. Yapılan başvurulara rağmen bugüne kadar bu soruna bir çözüm getirilebilmiş değil.
Biz, tek bir örneğin ardında bile nasıl bir yıkım öyküsünün yattığını, insanların yaşamlarına nasıl yansıdığını, yaratılan güzel şeylerin nasıl yok edildiğini göstermek istedik. Aslında her örneğin ardında bir öykü var. Ya hibe ettiği bir gayrimenkul vakfın elinden alındığı için, bir insanın son arzusu çiğnenmiştir; ya geliriyle onlarca kimsesiz hastanın bakımını sağlayan bir binaya el konulduğu için, hastalar mağdur edilmiştir; ya da okulları eski sahibine devredildiği için, ders yılının ortasında öğrenciler kapı dışarı edilmiştir... Kimi zaman da gelir kaybı nedeniyle bir kilisenin onarımı gerçekleştirilememiştir, ya da bir mezarlığın bakımı engellenmiştir...
Bütün bunlara bir son vermek için, Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon olarak bizler, yetkilileri,

Epilogue

As we have stated earlier in the book, the Tuzla Armenian Children's Camp is not a solitary case. It is but one among hundreds of real estate properties seized from minority foundations. And the process still continues.
All the protests and appeals to law have failed to bring about a reparation to this date.
We have tried to lay out how even a single case translates into a story of ruin, how it affects human lives, and destroys valued creations. Each case is in fact a story in its own right. The denial of a dying person's last wish because the property he or she left to a foundation was appropriated; the suffering caused to patients when a building, a source of income for the care of dozens of senior citizens in need, was seized; the students left out in the cold in the middle of the school term as their school building reverted to its old owner... Or, a church that cannot be repaired, a cemetery that cannot be maintained, because of loss of income...
To put an end to all this, we as the Committee Against Racism and Discrimination demand

Վերջաբան

Ինչպէս որ շեշտած էինք մեր գրքոյկին սկիզբը, Թուզլայի Հայ Մանուկներու Գամփը միակ պարագան չէ Փոքրամասնութիւններու Վագըֆներուն պատկանող կալուածներու բռնագրաւումին: Գամբը հարիւրաւոր օրինակներէն մէկն է միայն: Մինչ այդ, նոյն դրութիւնը դեռ եւս կը շարունակուի: Հակառակ կատարուած բոլոր դիմումներուն, այս հարցը լուծելու կոչուած կարգադրութիւն մը չէ եղած տակաւին:
Մենք ցոյց տալ ուզեցինք թէ միակ օրինակի մը իսկ եւրին քանդումի ինչպիսի պատմութիւն մը թաքնուած է, թէ ան ինչէս կը ցոլանայ մարդոց կեանքին եւ ինչէս կը փճացնէ գեղեցիկ ստեղծագործութիւնները: Այլապէս, իրականութեան մէջ ամէն դէպքի եւրին պատմութիւն մը կայ պահուած: Կամ կտակուած ու նուիրուած կալուած մը վագըֆի մը ձեռքէն կ'առնուի ու անհատի մը վերջին փափաքը կ'ոտնակոխուի, կամ շէնքի մը ձեռք կը դրուի ու կը դադրի անոր հասոյթը, որով խնամուած տասնեակներով անտէր հիւանդներ կը տուժեն, եւ կամ ալ վարժարանի մը շէնքը իր նախկին տիրոջը կը փոխանցուի ուսումնական տարիի կիսուն՝ աշակերտներ փողոց կը վռնտուին... Երբեմն՝ եկամուտի կորուստի բերմամբ եկեղեցիի մը նորոգութիւնը անկարելի կը դառնայ եւ կամ ալ գերեզմանատան մը նորոգութիւնը կը խափանուի:
Բոլոր այսպիսի պարագաներու վերջ տալու համար մենք՝ Ցեղապաշտութեան եւ Խտրականութեան Դէմ Յանձնախումբս կոչ կ'ուղղենք իրաւասուներուն, որպէսզի՝
ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ անհրաժեշտ փոփոխութիւններն ու կարգադրութիւնները

en kısa zamanda mevcut uygulamanın yürürlükten kaldırılmasını sağlayacak mevzuat değişikliklerini yapmaya;
bugüne kadar el konulan malları ilgili vakıflara iade etmeye;
yasalarda biçimsel olarak hükme başlanmış olan eşitliği uygulamada da sağlayacak önlemleri almaya;
uluslararası anlaşmalar ve yasalarca öngörüldüğü şekilde, gayrimüslim cemaatlerin vakıflarının ve diğer kurumlarının cemaat yararına faaliyetlerinin hiçbir kısıtlamayla karşılaşmaması için gerekli idari düzenlemeleri yapmaya;

ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı olan herkesi
bu doğrultudaki taleplere sahip çıkmaya;
bu alanda bir duyarlılık yaratma çabalarına katılmaya
çağırıyoruz.

that the current process be annulled at once through legislative enactment;
that properties seized so far be returned to the foundations;
that necessary measures be taken to ensure practical exercise of the legally proclaimed equality between all citizens;
that necessary administrative steps be taken to ensure unhindrance of non-moslem foundations and similar institutions in community work as stipulated by international treaties and laws.

And we call all individuals against racism and discrimination
to add their voice to our demands
and to join in our efforts to raise public awareness of the current situation.

կատարուին՝ ներկայիս ի զօրու գործունէութիւններուն վերջ տրուի,
մինչեւ այսօր բռնագրաւուած կալուածները վերադարձուին խնդրոյ առարկայ վազքֆներու,
օրէնքներով ձեւականօրէն սահմանուած հաւասարութեան գործադրութիւնն ու կիրարկումը ապահովուի,
միջազգային համաձայնագրերով եւ օրէնքներով նախատեսուած ձեւով, ոչ-Իսլամ համայնքներու վազքֆներուն եւ միւս կազմակերպութիւններուն հանրօգուտ ծառայութիւնները ամէն տեսակ արգելքէ զերծ պահելու համար պէտք եղած վարչական բարեկարգումները կատարուին:

Ու կոչ կ'ուղղենք բոլոր անոնց որոնք դէմ են ցեղապաշտութեան եւ խտրականութեան, որպէսզի՝ դէր կանգնին այս ուղղութեամբ դիմումներուն, եւ մասնակցութիւն բերեն այս գծով նախաձեռնութիւն ու բծախնդրութիւն մը ստեղծելու ջանքերուն:

Azınlık vakıflarının el konulan gayrimenkulleri*
Minority foundations' immovables siezed by the government*
Փոքրամասնական վազքֆներու բռնագրաւուած կալուածները*

Rum vakıfları — Greek foundations — Յունական վազքֆներ

1 Bakırköy, Cevizlik, Reyhan İzzet Molla, Ada 52, Parsel 3

2 Bakırköy, Cevizlik, İstasyon, Ada 97, Parsel 11

3 Bakırköy, Sakızağacı Küçük Yalı Sk., Ada 36, Parsel 2

4 Bakırköy, Yeni Bosna Köyü, Kuleli Semti Sk., Kapı 64, Parsel 1830

5 Bakırköy, Yeni Bosna Köyü, Kuleli Semti Sk., Kapı 258, Parsel 1843

6 Bakırköy, Yeni Bosna Köyü, Kuleli Semti Sk., Pafta 10, Parsel 1844

7 Kuzguncuk, Bağcı ve Bahçe Sk., Ada 553, Parsel 5, Kapı 18

8 Üsküdar, Murat Reis, Şakir Talât Sk., Pafta 64, Ada 172, Parsel 22

9 Kadıköy, Göztepe, Bozyiğit, Yeşil Baba Sk., Ada 395, Parsel 3, Kapı 2

10 Kadıköy, Osmanağa, Reşit Efendi ve Kırmızı Kuşak Sk., Pafta 1, Ada 31, Parsel 6

11 Kadıköy, Rasimpaşa, Yurttaş Sk., Ada 215, Parsel 17, Kapı 7

12 Kadıköy, Göztepe, Ege Sk., Ada 506, Parsel 9

13 Kadıköy, Osmanağa Mah., Serasker Sk., Pafta 13, Ada 47, Parsel 6

14 Kadıköy, Göztepe, Ege Sk., Ada 506, Parsel 70

15 Sarıyer, Yeni Mahalle, Satranç Sk., Ada 786, Parsel 5

16 Sarıyer, Yeni Mahalle, Satranç Sk., Ada 78, Parsel 6 Hisse 4/6.

17 Büyükada, Karanfil, Kadıyorsan Sk., Ada 242, Parsel 41

18 Büyükada, Karanfil, Lalahatun Sk., Ada 203, Parsel 5

19 Adalar, Heybeliada, Lozan Zaferi Sk., Ada 34, Parsel 17

20 Beyoğlu, Şahkulu, Kumbaracı Yokuşu, Serasker Çıkmazı, Ada 285, Parsel 54

21 Büyükada, Yalı, Çiçekli Yalı Sk., Ada 14/1, Parsel 17

22 Fatih, Hüseyinağa, Tütünlük Sk., Ada 1221, Parsel 11

23 Beyoğlu, Şehit Muhtar, Yağhane Sk., Ada 392, Parsel 5

24 Beyoğlu, Müeyyitzade Mah., Ada 119, Parsel 16

25 Beyoğlu, Çukur, Kara Kurum Sk., Ada 363, Parsel 44

26 Fatih, Kasım Gürani, Çilingir Sk., Ada 2355, Parsel 5, Kapı 25

27 Şişli, İnönü, Elmadağ Sk., Kapı 50-52, Ada 599, Parsel 3

28 Fatih, Küçükmustafapaşa, Abdülezelpaşa Cad., 176, Ada 2082, Parsel 14

29 Beyoğlu, Bostan, Kamer Bostan Sk., Kapı 3, Ada 801, Parsel 32

30 Fatih, İmrahor İlyas Bey, İstasyon Cad., Ada 1274, Parsel 1

31 Fatih, Hamami Muhittin Hacı Rıza Sk., Kapı 18, Ada 1867, Parsel 7

32 Eminönü, Rüstempaşa, Uzun Çarşı Sk, Ada 230, Parsel 15

33 Şişli, Feriköy, Kurtuluş Cad., Ada 1243, Parsel 27

34 Büyükada, (Şakirpaşa 8/10) Yalı, Ada 52, Parsel 2

35 Beyoğlu, Bülbül, Paşabakkal Sk., Ada 579, Parsel 3

36 Fatih, Beyazid Ağa, Kemikliburun Sk., Ada 1567, Parsel 32

37 Fatih, Atikmustafapaşa, Tandır Sk., Ada 2894, Parsel 22

38 Fatih, Hacı Evhattin, Yedikule Cad., Ada 2454, Parsel 5

39 Şişli, Feriköy, Kurtuluş Cad., Ada 1243, Parsel 9

40 Büyükada, Maden, Yeni Yol Sk., Ada 222, Parsel...

41 Fatih, Tevkii Cafer, Bakidede Sk., Ada 2291, Parsel 11

42 Büyükada, Meşrutiyet, Setbağı Doğanbey Sk., Ada 135, Parsel 11

43 Eminönü, Tülbentçi Hüsamettin, Yeni Sepetçi Cad., Ada 789, Parsel 54

44 Büyükada, Karanfil, Karanfil Sk., Ada 242, Parsel 26

45 Fatih, Tevkii Cafer, Badya Sk., Ada 2318, Parsel 21

46 Büyükada, Yalı, Yeni Bahçe Sk., Ada 50, Parsel 4

47 Beyoğlu, Müeyyidzade, Tatarbey Sk., Ada 148, Parsel 6

48 Fatih, Hacı Evhattin, Tayyareci Rıdvan ve Hacı Manav Sk., Ada 1071, Parsel 35

49 Fatih, Hacı Hüseyinağa, Org. Abdurrahman Nafiz Gürman Sk., Ada 1216, Parsel 28

50 Fatih, Katip Muslahaddin, Abdi Subaşı Mektebi Sk., Ada 2281, Parsel 25

51 Fatih, İmrahor İlyasbey, İmam Kürkçü Hüseyin Sk., Ada 1262, Parsel 37

52 Beyoğlu, Kâtip Mustafa Çelebi, İstiklâl Cad., Ada 456, Parsel 10

53 Beyoğlu, Tomtom, Tercüman Çıkmazı, Ada 325, Parsel 43

54 Şişli, Bozkurt, Türkbey Sk., Ada 1292, Parsel 42, Kapı 51/1

55 Büyükada, Cami, Çınar Cad., Ada 82, Parsel 9

56 Eminönü, Çelebioğlu, Rızapaşa Yokuşu Sk., Ada 394, Parsel 90

57 Fatih, Hacı Evhattin, Hacı Piri ve Sarmaşıklı Sk., Ada 1288, Parsel 17

58 Beyoğlu, Kalyoncukulluğu, Emincamii Sk., Ada 452, Parsel 41

59 Fatih, Tevkii Cafer, Ada 2293, Parsel 24

60 Fatih, Beyazitağa, Kemiklibu-run Sk., Ada 1574, Parsel 1

61 Fatih, Tevkii Cafer, Bakidede Sk., Ada 2296, Parsel 2

62 Adalar, Heybeliada, İsmet İnönü Sk., Ada 73, Parsel 11

63 Büyükada, Meşrutiyet, ... Bey Sk., Ada 140, Parsel 5

64 Fatih, Hacı Hüseyinağa, Tütünlük Sk., Ada 1227, Parsel 2

65 Beyoğlu, Topçu ..., Ada 337, Parsel 4

66 Büyükada, Karanfil, Lala Hatun Sk., Ada 203, Parsel 4

67 Şişli, Feriköy, Ada 1235, Parsel 12

68 Büyükada, Cami, Ücra Sk., Ada 55, Parsel 136

69 Şişli, İnönü, Yeni Nalbant, Ada 1599, Parsel 9

70 Büyükada, Cami, Ücra Sk., Ada 85, Parsel 154

71 Fatih, İmrahor İlyas Bey, Kuyulu Bakkal Sk., Ada 1261, Parsel 1

72 Şişli, Şahmerdan Sk., Ada 1258, Parsel 41

73 Eminönü, Bayahatun, Aynacılar Sk., Ada 530, Parsel 268

74 Şişli, Hoca Mansur Sk., Ada 1028, Parsel 17

75 Beyoğlu, Kalyoncukulluğu, Kordela Sk., Ada 446, Parsel 26

76 Eminönü, Kâtip Kasım Mah., Ada 800, Parsel 15

77 Beyoğlu, Muayyetzade, Arapoğlan Sk., Ada 118, Parsel 17

78 Üsküdar, Burhaniye, Abdullahağa, Nuri Bey Sk., Ada 714, Parsel 2

79 Üsküdar, Burhaniye, Abdullahağa, Nuri Bey Sk., Ada 714, Parsel 3

80 Beyoğlu, Kalyoncu Kulluk Mah., Ada 446, Parsel 28

81 Beyoğlu, Deva Çıkmazı ve Korsan Çıkmazı, No 7, Ada 303, Pafta 2, Parsel 13

82 Beyoğlu, Feridiye Cad., Ada 517, Parsel 40, Pafta 47

83 Beyoğlu, Arapoğlu Sk., Ada 11, Pafta 114, Parsel 17

84 Beyoğlu, Çukur Sk., Ada 364, Pafta 7, Parsel 12

85 Beyoğlu, Kumbaracı Serasker Çıkmazı Sk., Ada 85, Parsel 54

86 Beyoğlu, Tomtom Mah., Ada 325, Parsel 43, Pafta 35

87 Beyoğlu, Çukur Mah., Ada 370, Parsel 4, Pafta 7

88 Beyoğlu, Naci İlbey Sk., Ada 1377, Parsel 1, Pafta 205

89 Beyoğlu, İpek Sk., Ada 457, Parsel 8, Pafta 20

90 Beyoğlu, Kara Kurum Sk., Ada 363, Parsel 47, Pafta 7

91 Beyoğlu, Çatıkkaş Sk., Ada 432, Parsel 9, Pafta 16

92 Şişli, İnönü Mah., Ada 599, Parsel 6

93 Şişli, Türkbeyi Sk., Ada 1292, Parsel 42, Pafta 215

94 Şişli, Kurtuluş Sk., Ada 1243, Parsel 27, Pafta 220

95 Şişli, Bozkurt Mah., Ada 1301, Parsel 14, Pafta 213

96 Fatih, Badya Sk., Ada 2318, Parsel 21, Pafta 272

97 Fatih, Bakidede Sk., Ada 2291, Parsel 11, Pafta 271

98 Fatih, Kemikli Burun Sk., No 23/1, Ada 1574, Parsel 1, Pafta 384

99 Zeytinburnu, Ayazma Sk., No 4, Ada 2979, Parsel 5

100 Beyoğlu, Süslü Saksı Sk., Ada 349, Pafta 6, Parsel 21

101 Beyoğlu, Hocazade Sk., Ada 462, Pafta 21, Parsel 23

102 Beyoğlu, Çukur Mah., Çukur Sk., Ada 364, Pafta 7, Parsel 20

103 Beyoğlu, Hüseyin Ağa Mah., Süslü Saksı Sk., Ada 349, Pafta 6, Parsel 21

104 Beyoğlu, Kalyoncu Kulluk Mah., Ada 452, Parsel 41

105 Beyoğlu, Çukur Mah., Karakurum Sk., Ada 363, Pafta 7, Parsel 47

106 Beyoğlu, Kamer Hatun Mah., Çatık Kaş Sk., Ada 432, Pafta 16, Parsel 9

107 Beyoğlu, Bülbül Mah., Paşabakkal Sk., Ada 579, Pafta 42, Parsel 3

108 Beyoğlu, Katip Mustafa Çelebi Mah., İpek Sk., Ada 457, Pafta 20, Parsel 8

109 Beyoğlu, Kocatepe Mah., Taksim Sk., Ada 517, Pafta 47, Parsel 57

110 Beyoğlu, Hacımimi Mah, Zümrüt Sk., Ada 120, Parsel 5

111Beyoğlu, Katip Mustafa Çelebi Mah., Ada 469, Pafta 48, Parsel 24

112 Beyoğlu, Kocatepe Mah., Topçu Sk., Ada 518, Parsel 17

113 Beyoğlu, Kocatepe Mah., Topçu Sk., Ada 525, Parsel 3

114 Beyoğlu, Çukur Mah., Halepli Bekir Sk., Ada 362, Parsel 29

115 Karaköy, Kemankeş Mah., Galata Mumhanesi, Ada 82, Parsel 10

116 Kadıköy, Rasimpaşa Mah., Karakolhane Sk., Ada 206, Parsel 21, Pafta 52

Ermeni vakıfları — Armenian foundations — Հայկական վազրֆներ

1 Eminönü, Şeyh Mehmet Ceylani Mah., Arpacılar Cad. Pafta 19, Ada 412, Parsel 3 olarak tapuya kayıtlı 26 oda ve bir mağazası olan "Gülbenkyan Selamet Han" (1955-1994)

2 Eminönü, Şakir Efendi Çeşme Sk., No 1-3'de bulunan Gedikpaşa Ermeni Protestan İlkokulu (1928-1980)

3 Tuzla Üççeşme mevkiindeki 9246 m^2'lik arsa ve üzerindeki Tuzla Ermeni Çocuk Kampı olarak inşa edilen bina (1962-1983)

4 Eminönü, Şakir Efendi Çeşme Sk., Ada 700, Parsel 23'teki 2 no'lu ev

5 Eminönü, Şakir Efendi Çeşme Sk., Ada 700, Parsel 23'teki "okul yemekhanesi ve oyun yeri" olarak kayıtlı 4 no'lu gayrimenkul

6 Eminönü, Şakir Efendi Çeşme Sk., Ada 699, Parsel 16'daki 5 no'lu apartman

7 Gedikpaşa, Esirci Kemal Sk., Pafta 77, Ada 191, Parsel 26, No 25'te bulunan ev

8 Eminönü, Dayahatun Mah., Tarakçılar Sk., 22-24 kapı sayılı dükkân

9 Eminönü, Dayahatun Mah., Çinili Han, 10 no'lu odanın 36/84 hissesi

10 Eminönü, Dayahatun Mah., Çinili Han, 9 no'lu oda

11 Büyükdere, Camii Şerif Sk., 20 kapı sayılı arsa (dava sürüyor)

12 Büyükdere, Canfes Sk., 29 kapı sayılı ev (dava sürüyor)

13 Kadıköy, Moda, Caferağa Mah., Şair Nef'i Sk., yeni 14 kapı no'lu üç katlı ahşap ev

14 Arnautköy, Beyazgül Sk., Pafta 71, Ada 120, Parsel 5'te kayıtlı 18 no'lu ahşap ev

15 Şişli, Sıracevizler Cad. Ada 10221, Parsel 10'da kayıtlı 18 ve 18/1 kapı no'lu bahçeli kârgir iki ev

16 Feriköy Surp Vartanants Ermeni Kilisesi Vakfı Şişli Duatepe Mah., Çobanoğlu Sk., 1246 ada, 59 parsel ve 1247 ada, 6 parseldeki iki ayrı taşınmaz

17 Kapalıçarşı, Varakçı Han Sk., 35 no'lu kagir dükkânın ... hissesi

18 Üsküdar, İcadiye Mah., Hamam Sk., Ada 591, Parsel 29, eski 11, yeni 5 no'lu ahşap evin (sonraları ev yıkılmış ve arsaya dönüşmüştür) 6/12 hissesi

19 Şişli, Eskişehir Mah., Ada 1342, Parsel 17 sayılı, Kurtuluş, Akağalar Cad., 287 ve 120 kapı sayılı iki daireyle bir bodrum ve zemindeki bir dükkâna intifaklı apartmanın 12/36 hissesi

20 Şişli, Eskişehir Mah., Ada 1342, Parsel 18 sayılı, Kurtuluş Cad., 285 kapı no'lu apartmandaki 1 no'lu depo vasfındaki bağımsız bölüm

21 Şişli, Eskişehir Mah., Ada 1319, Parsel 55 sayılı, Kurtuluş Cad. 255 kapı no'lu apartmanda 2 no'lu daire

22 Beyoğlu, Tomtom Mah., Tercüman Çıkmazı, Ada 325, Parsel 44 sayılı, 25 kapı no'lu bina

23 Üsküdar, İcadiye, Çamlıca Cad., Dindar Sk., Pafta 118, Ada 624, Parsel 6, kapı (eski 9) yeni 41 no'lu bahçeli ahşap ev

24 Kumkapı, Behram Çavuş Mah., Arapzade Sk., Ada 179, Parsel 24'te bulunan dükkân

25 Eminönü, Şehsuvar Mah., Kulluk Sk., Ada 742, Pafta 14, Parsel 1'de bulunan bah çeli ahşap hane

26 Kadıköy, Osmaniye Mah., Beyazleylek Sk., No 11, Kat 2 Daire 4'te bulundan apartman katı

27 Sarıyer, İstinye Mah., Kapalı Bakkal Sk., Ada 231, Parsel 1 sayılı arsa

28 Şişli, Dauatepe Mah., Kulubağ ve Şahap Sk., Ada 1247, Parsel 6 sayılı Develi Apartmanı

29 Şişli, Cumhuriyet Mah., İzzetpaşa ve Arapsuyu Sk., Ada 998, Pafta 143, Kapı 45'te bulunan Bomonti Mıhitaryan Okulu

30 Beyoğlu, Şehit Muhtar Mah., İstiklal Cad., Ada 404, Parsel 9, Pafta 10'da kayıtlı IGS binası olarak bilinen 7 katlı gayrimenkul.

Musevi vakıfları — Jewish foundations — Հրէական վազքֆներ

1 Şişli, Feriköy Mah., Pafta 225, Ada 1217, Parsel 1, 137 m^2

2 Balat Ahrida Musevi Sinagogu Vakfına ait Ada 2859, Parsel 20, 342,17 m^2 arsa (Fatih 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 1985/146)

* Bu listeye bugüne kadar el konulan azınlık vakıf mallarının sadece bir kısmı yansıyabilmiştir. Bunlardan çoğunun yargı süreci tamamlanmıştır.

* The above is a partial list of minority foundations' immovables that have been seized by the government so far. Most of these cases have been finalised at the court.

* Ասիկա ոչ-ամբողջական ցանկ մըն է փոքրամասնութեան վազքֆներու բռնագրաւուած կալուածներու, որոնց մեծամասնութեան դատավարութիւնը վերջացած է:

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı Sergisi İstanbul'dan sonra, 31 Mayıs 1997'de Ankara Çankaya Belediyesi Sergi Salonu'nda açıldı. Bir hafta sürmesi planlanan sergi, zamanından önce kapanmak zorunda kaldı; çünkü sabahın erken saatlerinde salona giren kimliği belirsiz kişiler, sergi malzemesini epeyce hırpalayarak sökmüşlerdi. İlginç olan, yalnızca metin bölümlerinin koparılarak götürülmüş olmasıydı.
Bir süre sonra Derneğimize duruşma tebligatı geldiğinde, serginin kimler tarafından ve hangi nedenle tahrip edildiği açıklığa kavuştu. İstanbul Beyoğlu 9. Asliye Ceza Mahkemesi, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi aleyhine kapatma istemiyle dava açmıştı. Gerekçe ise, derneğin, "Tuzla Sergisi"ni açarak, tüzüğünde belirtilen amaçlara aykırı faaliyette bulunmasıydı.
Davanın beraatle sonuçlanmasıyla, konunun, Derneğin asli faaliyet alanlarından biri olduğu, yargı tarafından da tescil edilmiş oldu.

Following Istanbul, the Tuzla Armenian Children's Camp Exhibition was also displayed in Ankara, at Çankaya Municipality Exhibition Hall on 31th May 1997. The Exhibition, planned to last for a week, had to be closed down before the scheduled date because unidentified persons had tore down the exhibition material from the walls, particularly the texts.
Shortly after, the motive for the mysterious vandalism was revealed, when we received a notification from the court. The Istanbul 9. Criminal Court of First Instance had brought an action against the Istanbul Branch of the Human Rights Association, demanding the closure of the organisation, on grounds that the Tuzla Exhibition was an activity contrary to the by-law of the Association..
At the end of the trial, the Association was aquitted and the fact that the content of the Tuzla Exhibition was one of its essential fields of activity was thus confirmed by the Court as well.

Թուզլայի Հայ Մանուկներու Գամփին Ցուցահանդէսը, Իսթանպուլէն վերջ՝ 31 Մայիս 1997ին Անգարա, Չանգայայի Քաղաքապետարանի Ցուցահանդէսի Սրահին մէջ բացուեցաւ: Երբ կը նախատեսուէր ամբողջ շաբաթ մը բաց պահել ցուցահանդէսը, հարկադրուեցաւ ժամանակէն առաջ վերջ տալ ցուցադրութեան, նկատելով որ կարգ մը անծանօթ ինքնութեամբ անձեր, առտուան կանուխ ժամերուն սրահ մտնելով մեծ վնասներ պատճառած էին ցուցադրուող առարկաներուն: Հետաքրքրական պարագան այն էր, որ այդ անձերը միայն գրաւոր տեղեկութիւնները պատռած ու տարած էին:
Միջոց մը վերջ, երբ մեր Միութեան դատական ազդարարագիր կ'ուղարկուէր, յայտնի կ'ըլլար թէ մեր ցուցահանդէսը որոնց կողմէ եւ ի՛նչ նպատակով քանդուած էր: Իսթանպուլ, Պէյօղլուի 9րդ Հիմնական Պատժական Ատեանը, Մարդկային Իրաւունքներու Միութեան Իսթանպուլի Մասնաճիւղին դէմ փակման դատ բացած էր: Իբրեւ պատճառաբանութիւն ցոյց կը տրուէր՝ «Թուզլայի Ցուցահանդէս»ը բանալով դուրս եկած ըլլալ իր կանոնագրով նախատեսուած գործունէութեան նպատակներէն:
Երբ դատավարութիւնը անպարտութեամբ վերջ գտաւ, պաշտօնապէս հաստատուած ու վաւերացուած եղաւ, որ իրականութեան մէջ այդ մէկը եւս մաս կը կազմէր Միութեան հիմնական գործունէութեան:

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon

1994'ün Ocak ayında kurulan komisyonumuz, bu topraklarda yaşayan farklı etnik, kültürel, dinsel grupların haklarını savunmanın yolunun, yaygın ırkçı ve ayırımcı önyargılara karşı mücadele etmekten geçtiğine inanıyor. Resmi tarihin sorgulanmasını ve çoğunluğun kendi tarihiyle yüzleşmesini, farklı grupların dostluk içinde bir arada varolmasının önkoşulu olarak görüyor; bu sürece katkıda bulunmayı amaçlıyor. Azınlık hakları ihlallerinin izlenmesi ve teşhir edilmesinin yanı sıra, belki de ondan önce, çoğunluk kamuoyunu ırkçılık ve milliyetçilik karşıtı bir tutum almaya çağırmayı başlıca hedef olarak benimsiyor.
Komisyonumuz bu çerçevede, azınlık hakları ihlallerini takip etmenin yanı sıra, ırkçı saldırılara dikkat çekiyor, bu konuda çoğunluk kamuoyunda bir duyarlılık oluşturmaya çalışıyor. Irçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon, etkinlikleriyle, Türk-Müslüman-Sünni dışındaki kimliklere yaşam hakkı tanımayan ırkçılığa karşı bir ses olmayı amaçlıyor.

Human Rights Association Istanbul Branch Committee Against Racism and Discrimination

Our Committee, set up in January 1994, believes that upholding the rights of different ethnic, cultural and religious groups in Turkey is in essence linked with the fight against the widespread racist and discriminatory prejudices amongst the dominant majority.
In view of the fact that the majority's questioning the official history and facing the facts is a prerequisite for the peaceful coexistence of different groups, our Committee aims to contribute to such an enlightenment process. For this reason it sets itself the task of not only monitoring and exposing to the public violations of minorities' rights but also, perhaps more important than that, to develop an anti-racist and anti-nationalistic awareness among the dominant majority.
Bringing to public attention racist aggression in order to create a widely shared sensitivity in this respect, Commitee Against Racism and Discrimination aims to take a stand against racism which seeks to suppress all ethnic, religious and cultural identities in Turkey other than the Turkish-Muslim-Sunnite majority.

Մարդկային Իրաւունքներու Միութեան Իսթանպուլի Մասնաճիւղի Ցեղասպանութեան եւ Խտրականութեան Դէմ Յանձնախումբ

Մեր Յանձնախումբը, որ հիմնուած է 1994 Յունուարին, կը հաւատայ որ այս հողերուն վրայ արող, իրարմէ տարբեր ազգաբանական, մշակութային, կրօնական խմբակներու իրաւունքները աշտպանելու միջոցը, տարածուն ցեղասպանական եւ խտրական կանխապրամադրութիւններու դէմ այքարին մէջ կը կայանայ:
Պաշտօնական պատմութեան քննարկումը եւ մեծամասնութեան՝ իր իսկ պատմութեամբ առերեսուիլը նախապայման կը համարենք տարբեր խմբաւորումներու բարեկամական գոյակցութեան եւ մեր նպատակն ալ մասնակցութիւն բերել է այս գործընթացին:
Յանձնախումբս գլխաւոր նպատակակէտ ճշդած է հետանդել եւ հրապարակել փոքրամասնութեանց իրաւունքներու բռնաբարումները ու անոր կողքին, թերեւս անկէ ալ առաջ, կոչ ուղղել մեծամասնութեան հանրային կարծիքին, որէսզի ցուցաբերէ հակացեղասպանական եւ հակաազգայնական վերաբերում:
Յանձնախումբս, այս նախագծով, փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու բռնաբարումները հետանդելու կողքին, հանրութեան ուշադրութեան կը յանձնէ նաեւ ցեղասպանական յարձակումները եւ կը ջանայ այս նիւթին շուրջ զգայնութիւն արթնցնել մեծամասնութեան շարքերէն ներս: Ցեղասպանութեան եւ Խտրականութեան Դէմ Յանձնախումբը, իր գործունէութեամբ կը ջանայ ձայն մը ըլլալ այն ցեղասպանութեան դէմ որ արելու իրաւունք չի ճանչնար որեւէ ինքնութեան, բացի Թուրք-Մահմետական-Սիւննիէ:

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'nın öyküsü, tümüyle yasal yollardan elde edilen bir araziye ve o arazi üzerinde bin bir emekle yaratılan kamp tesislerine "kitabına uydurularak" el konulmasının öyküsüdür.

Tuzla Armenian Children's Camp tells a story of confiscation, the supposedly legitimized seizure of a legally acquired plot of land, and of the camp facilities built on it through long and loving labour.

Թուզլայի Հայ Մանուկներու Ճամբարին (գամփ) պատմութիւնը, ամբողջովին օրինաւոր միջոցներով ձեռք բերուած հողամասի մը եւ այդ հողամասին վրայ մեծ զոհողութիւններով սրեղծուած ճամբարի մը եւ զեղեղումներուն «դարձդարձիկ ու կողմնակի միջոցներով գրաւման» պատմութիւնն է:

ISBN 975-7090-04-2